

Gyászír

Megszomorodott szívvel és mélységes együttérzéssel tudatjuk,
hogy **dr. Tonk Sándor** az Erdélyi Református Egyházkerület ügyvezető főgondnoka,
a Romániai Református Egyház Zsinatának társelnöke, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet tanára,
2003. augusztus 14-én, életének 57. évében
váratlanul visszaadta lelkét teremtőjének.

Emberi érzelem szerint korán érte Istenünk hazahívó szava, de a mi gondolataink nem az Ő gondolatai,
ezért alázattal fogadjuk el döntését.

Halála fájdalmas veszteség összmagyarságunk számára,
melyre vigasztalást csak is Istennél találhatunk,
„az értelmesek pedig fénylenek miként a csillagok örökkön örökké”
Dániel 12, 3

Földi maradványait a kolozsvári Farkas utcai templomból
2003. augusztus 23-án 11 órakor
kísérte a végtisztesség tételre egybegyűlt hatalmas gyülekezet a Házsongárdi temetőbe.

Szent István öröksége

A XXI. század kezdetén bizonyossá vált, hogy nemcsak szívünkkel kell gondolkoznunk, de agyunkkal is éreznünk kell, akár csak a honfoglalás utáni magyarok – kik hont találtak és hazát építettek Európában. Csonkaságában ma is élő hazát, és egészére emlékező és emlékeztető nemzeti közösséget. Szent István magyarságát. Ilyen értelemben, a magyarság azért ragaszkodik István hagyatékához ezer év óta szakadatlanul, mert azt a sajátjának tekinti, és ebben a magyar nemzet élnivágyása és államalkotó képessége testesül meg.

A Szent István-i örökség tehát éppúgy szerves része nemzeti identitásunknak, akár az anyanyelvünk!

Szellemi és lelki létünknek ünnepe az a nap – augusztus 20. – melyen újra és újra hitet tehetünk keresztény értékrendünk mellett. Ez a közösségformáló morális feladat kötelességünk, hasonló Szent István kötelességéhez, aki orszagát és koronáját, de nemzetét is Istennek ajánlotta fel.

Tudjuk és érezzük, hogy a hiszékenység még nem hit, és nemcsak az igazságot kell minduntalan kutatni, de az igazság útját kell járni úgy, mintha utoljára tennénk.

Az az ember aki értékre figyelve választott emberi utat és feladatot, és hisz abban a lelki és szellemi, de földi fordulatban, melyért ezer éven át kitartottunk, és újabb ezer évre vagyunk készek, Szent István megismételhetetlen, de követhető és építő hitével.

A beregi unitárius szórvány négy fős delegációval vett részt az alföldi unitárius búcsún Füzesgyarmaton.

Mogyorósi Dénes és Felhős Szabolcs megkoszorúzták a templom fennállásának 100. évfordulójára az emléktáblát.

A templomkertben a delegáció tagjai virágot helyeztek el az 1848-as, 1956-os és a millicentenáriumi emlékműveknél.

Az ünnepséget követő díszebéden kapcsolatot építettek ki a nagyszalontai unitáriusokkal.

A beregi unitárius alkotóközösség ez év őszén kívánja összehívni

Dunafüreden az unitárius alkotók táborát. Úgy tervezik, hogy minden év tavaszán találkozót rendeznek a dunafüredi unitárius üdülőben és életre hívják a Balázs Ferenc alkotótábort.

A Dávid Ferenc Egylet legközelebbi rendezvénye
2003. szeptember 21-én lesz a Nagy Ignác utcai unitárius
templomban, mely alkalommal Gelei Józsefre,
a Magyar Unitárius Egyház néhai főgondnokára emlékezünk.

E számunkat a füzesgyarmati eseményekről készült képek színesítik.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Az aláírt cikkekről a szerzők viselik a felelősséget.

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

Folyóiratunk minden páros hónap végén jelenik meg.

Laptulajdonos:

Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:

Balázs László

Főszerkesztő:

Kászoni József

Főszerkesztő-helyettes:

Léta Sándor

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 311-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központunkban személyesen,
vagy egyházi csekken.

Évi előfizetési díj: 2400,- Ft

Egyes szám ára 400,- Ft

Megjelenik kéthavonta.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült:

a Cerberus Kft.

nyomdaiüzemében

Felelős vezető:

Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>

Kié az ország?

Mt. 6.13. „...Tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké.”

Jézus, amikor meglátta a sokaságot, felment a hegyre. Amint leült, odamentek hozzá követői. Ő pedig megszólalt és tanította őket: „... ti így imádkozzatok:”

– „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben...” Ezzel a megszólítással kihangsúlyozta, hogy a mennyei Atya *van*. Létezik. Vannak a mennyek és azokban van az Úr, a mennyei Atya.

– Jézus megszentelte ezt a nevet. Megadta neki azt a tiszteletet, ami egyedül a Menny Urának jár. Kihangsúlyozta, hogy ez a tiszteletadás az *Ő* nevét kell, hogy illesse.

– Uralkodónak hívta el a Földre, hogy uralmát itt is valósítsa meg. Erdők, mezők és vizek fölött; országok, népek és uralkodók fölött álló, mindenható Úr legyen. Kihangsúlyozta, hogy a Föld az *Ő* országa kell legyen.

– És hogy országában az *Ő* akarata legyen meg: „mint a Mennyben, úgy a Földön is”.

– Kenyeret kérve a hangsúlyt arra helyezte, hogy *mindennapi* legyen. Létfenntartó. Olyan, ami van minden napon, és nem kell soha pótolni másval. Érezzük, hogy fő táplálékunkat az Isten testeként becsülte.

– Vétkeinkről szólva a bocsánatkérést hangsúlyozta ki, mintegy megindokolva, vagy feltételezve azzal, hogy ellenségeinek a bocsánatkérő is megbocsát.

– A kérésben, hogy Isten ne vigyen minket kísértésbe, nem a tiltakozás szaván, hanem a kísértésen lehet a hangsúlyt érezni. Megdöbbenő a feltételezés, hogy Isten, aki jóságos Atyánk, minket kísértésbe visz. Kérünk tőle, hogy ne tegye. Érezzük azért a kísértést próbatételnek. A kérést pedig egy olyan korlátozásért, hogy képesek legyünk megfelelni, a rossz csábításnak ellenállni.

– A kérésben, hogy szabadítson meg minket a gonosztól, hangsúlyosnak érezhetjük az egészet. Az is, hogy szabadítást kérünk és azt is, hogy mitől.

– És hangsúlyozottan *Tőle* kérjük, hisz az egész Menny és a Föld az *Ő* országa. Az övé benne minden hatalom és a teljes dicsőség mindörökké. Időben, térben korlátlanul.

– Az Ámen kifejezi hangsúlyos eltökéltségünket, hogy mindig ezt kívánjuk, nem fogjuk kívánni soha az ellenkezőjét.

Egyetlen hívó is megszámlálhatatlan sokszor mondja el az imádságoknak ezt a mindennapi kenyerét. Ahogy kell az a testnek, úgy kell a Mi Atyánk az imádkozó léleknek.

Augusztus 20-án hívók és nem hívók a Mi Atyánk két alapvető tárgyát ünnepelték: az országalapítást és az új kenyeret. Nekünk, hívóknak ez a két tárgy a lélekhez is szól. A világi magyar államot 104 évvel korábban alapították, mint az első ezredforduló, amihez augusztus 20-a kötődik. 1000-ben egy új Magyarország alakult: a nyugati keresztény Magyarország. A világi országból már csak harmadrésze van meg. A lelkinek, a kereszténynek meg ki tudná megmondani, hogy hányada...

Nekünk, unitáriusoknak egy Istenünk van. Kifejezetten, mint bármely más keresztény felekezetnek. A hazánk is egy. Legalább annyira egy, mint minden más hívó és nemhívó magyarnak. Ez a haza határon innen a kisebbségé is, nemcsak a mienk. Határon túl pedig a mienk is, nemcsak a többségé.

Ez egy igazságos elv, melynek érvényesítését várjuk azoktól, akikkel osztoznunk kell a haza földje fölött. Várjuk az EU-tól, amelynek előbb-utóbb tagjai leszünk mindahányan. De várjuk mindenekelőtt Istentől, akié minden ország, a hatalom és a dicsőség.

Augusztus 20-án ezért a hazáért mondtunk Mi Atyánkot. Mondtuk, hogy a haza Isten országa legyen, és hogy ezt akarjuk olyan akarással, amellyel csak Isten akarja. Kértük, hogy mint a Mennyben, úgy a Földön is áldja meg a kenyerünket. Bocsásson meg nekünk, magyaroknak, ahogyan mi is megbocsátunk egykori ellenségeinknek. És bocsásson meg nekik is úgy, ahogy ők nekünk megbocsátanak.

Krisztus a kereszten bocsánatért esedezett megfeszítői részére, mert azok nem tudták, mit cselekszenek. Mi is csak ezt tehetjük. Krisztust csúfolták, hogy másokat megmentett, magát meg nem tudja megmenteni. Bennünket is csak Isten jósága tud megtartani. Önmagát megtartani az se képes, aki győztesnek hiszi magát. Gyalázták Jézust, hogy ha Isten Fia, mentse meg magát, és szálljon le a keresztről. De nem kellett neki leszállnia. Levették őt a szerettei, és édesanyja ölébe tették. Akinek fájdalma pedig visszahozta őt az életbe. A hívók életébe. És soha nem hal meg, amíg keresztény ember él a Földön.

Aki a Kárpát-medencét feldarabolta, nem tudta mit cselekszik. Krisztus nem azért imádkozott ellenségeiért, mert tehetetlen lett volna, hanem azért, mert ez volt a legjobb, amit tennie kellett. Ez volt a szeretet törvénye, amit imádságával betölt.

tött. Nekünk is imádkoznunk kell az ő szavaival bel- és külföldön mindenkiért. Ez a legjobb, amit hazánkért, mint Isten országáért tehetünk. Nekünk is törvényünk a szeretet törvénye. Törvény, ha a megfeszítők és feldarabolók viszontszeretnek és megbánják tettüket. Törvény akkor is, ha nem. A legjobb, amit tehetünk, ha igen, ha nem.

Aki úgy tudja szeretni Istenét, hogy ellenségeinek is megbocsát, leveszi Krisztust a keresztről, ölébe teszi édesanyjának. Annak az édesanyjának, akinek oltalmába ajánlotta országát az alapító. Aki pedig tudta, hogy ez a legjobb, amit országáért tehet. Hiszen hiába küzdenek érte a védők, ha Isten is nem küzd velük.

A magyar dráma Krisztus-dráma. Ha tisztelni akarjuk Istent, akinek országa a hazánk, a Krisztus-drámát kell újra megélnünk, újra lejátszanunk. Jóval kell meggyőznünk a gonoszt, amikor szembesülünk vele. A jósnál különbség fegyverünk nincs ellene. Nemes fegyver. Égen és Földön az

egyetlen, amivel célba találhatunk. Nincs az a gonosz, aki meg ne szeretne minket ezért a fegyverért. Hatásosabbat csak a múlt század háborúinak győztese tudtak, de mi közéjük nem tartozunk. Krisztus mellett – jobb- és baloldalán – csak a drámabeli két eshetőség közül választhatunk: káromoljuk, vagy követjük őt. Aki követte, tudjuk, még aznap vele volt együtt a Paradicsomban. A mi hazánk pedig maga a Paradicsom, és nemcsak a mennyei. Paradicsomunk nem egyedül a miénk. Nagyon sokunké. Nincs más választásunk: Mindnyájunk Paradicsomává kell tennünk. Ha nincs hozzá elég erőnk, imádkozzunk, hogy legyen. Mondjuk az isteni akarás törvénye szerint sok magyar keresztény Mi Atyánkot, a kifogyhatatlan szeretet kihangsúlyozásával.

Meg fog hallgatni az Isten.

Nyitrai Levente, Kocsord, 2002.

305. ének

(szövege átírva)

*Mi Atyánk, ki vagy a Mennyégben
A te neved szenteltessék meg;
Hazánk legyen a te országod,
Törvénye a te akarásod;*

*Mint a Mennyben, úgy itt a Földön
Áldás legyen a kenyérünkön;
S bocsáss meg nekünk, vétkeseknek,
Mint mi is ellenségeinknek.*

*Kísértésbe ne juttass minket.
Gonosztól mentsd meg életünket,
Mert egyedül tiéd itt minden:
Hon, hatalom, dicsőség. Ámen.*

**Hegyesi Barbara konfirmáló fogadalmat tesz
az egyházzászló mellett**

**„Hármas” Keresztelő június 29-én.
Tóth Imre és családja**

„Én Istenem, legyek vidám...” **(Beszélgetés Istennel verses gondolatok alapján)**

Gondviselésnek és oltalmazó szeretetnek áldott Istene!

Nagy Alföldünk lángoló nyarában kicsi fehér templomunkba most minden erők tömörülnek, kicsi fehér templompadokba a holtak is mellénk ülnek, a nagyapáink, a nagyanyáink, szemükben biztatás vagy vád, hogy hogyan voltunk őrizői a te tiszteletedre épített 100 éves Sionnak. Emlékező ünnepünk megszentelt áhítatában a templomfalakban dobognak a beépített kövek, téglák, külön dobban meg minden kicsi kő és egy-egy nevet suttognak a le-tűnt század éveiből, de mégis úgy érzem, hogy egy ütemre vernek egy óriási templomdobbanással. Te akarod, Atyám, hogy szívek helyett a köveket dobogtasd meg. Dobognak hát a kövek és dobbanásuk lassan áthat, felmelegíti ünnepelni-émlékezni vágyó vérünket, és úgy érezzük, hogy megértjük a beszédünket: élettelen kövek voltak, holt, néma agyag, anyag, de másfélszáz gyermeked kimondta a szót, hogy összegyűjtik, megformálják őket és templommá lesznek, a te dicsőségedre emelt hajlékká, hálaként megtalált unitárius hitük oltalmára, védelmére. Jó Istenünk, te megszentelted nagy-nagy áldozatunkat, akarásukat és 100 év óta a felemelt falak visszaverik az Ige hangját, és visszazengik az orgonát, az imádkozó nagy nyomorúságot, s az áhítat szárnyaló énekét és szent nyugalommal veszik körül életünket. Háborúk, kisebb és nagyobb forradalmak, eszmetisztulások, születések,

hit-megvallások, házasságok, temetések, eltávozások, búcsúzások, visszatérések, vizionlátások, emlékezések – hála legyen neked! – mindig találtak itt megmaradót, megtartót, hit-továbbvivőt, éltetőt a te irgalmasságod ölelése folytán, mert úgy akartad, hogy megmaradjon az erdélyi, dávidferenci unitárius vallás itt e tájakon is! Úgy rendezted mindig, hogy több legyen a kitartás, az állhatatosság, mint az árulás, a gyávaság. Gerincroppantásos időkben sok volt az elfutó, a te Sionodtól eltávolodó, de lassan-lassan visszafordulnak, akiknek otthona a templomunk, akik ide mindig hazaérnek, hazatérnek, akiket régi emberből új emberré tesznek e falak, hogy a szívük is templommá legyen, álmok templomává, ahol te is laksz. Atyánk, Istenünk, a számadásban rádöbbenek arra, hogy a megszólaló kő-hangok egykori hordozói, az építők már rég mind aludni mentek, de hallom a bátorító hangját annak, hogy buzdul népe a jelennek is. Hinni akarom, hogy annyi tévelygés után hozzád visz a népeknek útja, hogy legyen, mint volt, a szív erényben gazdag, fényes, legyen vilámban, dörögletben a hit, mint szikla, rendületlen. Áldásod legyen, Atyám e drága Sionon, hogy ha sokszor megfogyva is, de törve nem, álljunk a vártán bátor, elkötelezett őrizőkként, s ha kell százak helyett is zengjük a zsoltárt, mert ott dalolnak velünk azok is, akiket kiirtott az idő és ott vagy te is mindig megsokszorozó erőként. Mu-

tasd mindig életutunk megfáradt vándorainak a múltó időt e templommal is, és a téged keresőknek az örök időtlenséget. Légy segítségünk abban, hogy az öblösszavú harangok lelkünkben visszhangra konduljanak és hozzanak vissza a legnagyobb messzeségből is, hogy őseink hitéből, templomépítő konokságából a vastag fehér falak között biztonságot találjunk, hogy megingás nélkül szilárdan megvallhassuk hitünket és magyarságunkat és átmenthessük azokat jövőendő nemzedékeknek. Engedd, hogy e gyönyörű emlékezésben hívogathassunk másokat is egykori mészkei szolgád szávaival a Te utaidon járni: Szent e ház, ki küzdött, fáradt; csendet, nyugtot itt találhat; jöjjetek hát buzgón, bátran; békesség vár itt e házban! Úgy legyen mindörökké.

ÁMEN

B.L.

*Évzáró gyermekistentisztelet
Füzesgyarmat, 2003. június 22.
„Szolgálnak”: Csordás Gergő és
Kovács Gréta hittanosok*

100 éves a füzesgyarmati Unitárius Templom

Településünkön a Széchenyi és az Ady utca sarkán szép kis fehér templom hívta fel magára a figyelmet szépen rendezett környezetével kertjében három emlékművel (a honfoglalás emlékére 1996-ban, az 1848/49-es szabadságharc emlékére 1999-ben és az 1956-os forradalom emlékére 2001-ben állította az egyházközség). Július 27-én, vasárnap délelőtt 11 órakor, az immár hagyományossá vált alföldi unitárius búcsú keretében ünnepelte unitárius vallásközségünk a 100 éves évfordulót, felemelő rendezvényre hívta és várva minden érdeklődőt. Az ünnepi istentiszteleten Rázmány Csaba, a magyarországi Unitárius Egyház, a világ unitáriusainak, az erdélyi után, a második püspöke prédikált, aki egy 22 éves fiatal egyetemistát is megkeresztelt. Egy hittanos konfirmációjának, vallástételének is szemtanúi lehetünk. Hegyesi Barbara e sorok írója előtt tett hitéről bizonyosságot. Tódor Albert, az erdélyi, Arany János szülővárosának, Nagyszalontának polgármestere segédkezett egy emléktábla leleplezésében, amit a 100. évfordulóra avattunk. Versekkel, énekekkel idéztük meg a templomépítő elődök emlékét és a 100 év alatt hűséggel kitartó híveinket. Sok más egyházi és világi meghívottat vártunk e nagyszerű alkalomra.

Egy ilyen ünnepkor jó tudni, hogy mit is idéztünk meg, mert a történelem mindig kegyes tanítómesterünk lehet. Az elmúlt év júliusa végén ünnepeltük az egyházközségünk megalakulásának 100. évfordulóját nagyszabású, nagy visszhangot kiváltó rendezvényen. Ez a 150 lélekkel megalakult közösség (egy papválasztási vita után szakadtak ki a református közösségből és fogadták el az unitárius hitelveket) a következő évben már fel is épített, egyelőre még tornya nélkül az unitárius Siont, istenházát. De hallgattuk a továbbiakban a falu (most városkánk) nagy szülöttének, Gálffy Kálmánnak (aki az erdélyi Korondról jött ide kántor-tanítónak és a közösség kulturális mindenese volt) a krónikás feljegyzését: „Mióta egyházközségünk Füzesgyarmaton megalakult, azóta egy nádfődeles kis házikóban tartottuk istentiszteleteinket. A hívek szívében visszhangra találtak az unitárius hit egyszerű igéi. Lelkük teljesen meg volt nyugodva. De vágyódtak egy, az Isten dicsőségéhez méltó hajlék után. Nem azért, hogy szebb házban imádhassák az Urat, hanem, hogy az unitárius erények, a világosság, a szabadság és az egy személyű Isten tisztelete a nagy magyar Alföldön is állandó, az idő viharával is dacolni tudó templomban hirdettessenek. A feljegyzésekből tudjuk, hogy az áttértek többsége a tehetős (egyik-másikuk több

száz holdas gazda!) földbirtokosok közül kerültek ki. Ennek megfelelően is próbáltak választott egyházuk gondjai-bajai mellé állani. Szólt újra a krónikás: „1903 tavaszán, mikor a mezők szárnyas dalosainak föl-fölcsendülő harmóniája az emberi kebelben újabb és vidámabb érzelmeket keltett, s az öreg föld is megvénült ruhája helyett újabbat öltött, akkor a természet műveinek gyönyörei tette szólították híveinket is, hogy a mindenséget így szép renddel fenntartó láthatatlan erőről, az Istenről emlékezzenek. Egyszerre a természet ilyen megújulásával, megújulásával fogtunk neki a szent munkának, a templomunk építésének 1903. június 24-én. Oh, mily szép volt nézni az Úr házának növekedését, mely napról-napra szebb, istenibb lett, míg végre 1903. november 5-re elkészülvén, egyházközségünk megbízottai átvették. Tervezője Borsothy Géza magánmérnök úr szívességből készítette a tervet, sőt még az építkezés kezdetétől az épület átvételéig tartó felügyeletet is megígérte, mit nagy lelkének sugallata szerint teljesített is... A templom felépítését ifj. Szrenkányi Pál mezőberényi építész vállalta és építette fel 4250 koronáért...” A templom építéséhez nagyon sokan járultak hozzá. Az áttértek közül 75 egyháztag nevét őrzi a krónika. Sajnos soknak utóda hűtlen lett az elődökhöz és nem gyakorolja vallását, sehova nem tartozik. Az unitáriusokon kívül 3 más vallású is segített, de unitáriusságunk is kivette részét az adakozásból az erdélyi Homoródmáshoz Vargyasig és a külföldi, nyugati hittestvéreinkig. A felszentelés november 8-án volt.

Ferenc József nagynevű püspökünk így üzent erre az alkalomra: „Az Úr örökdíjként templomotok felett. Valahányszor oda beléptek, találjon ott lelketek békét, nyugalmat és örömet... S a hitkülönbség, mely titeket külön templom építésére indított, soha ne szolgáljon akadályul a felebaráti, a testvéri szeretet gyakorlásában.” Józan Miklós esperes, aki a felszentelést végezte, így fogalmazott: „Állj azért és világolj soká, örökké tiszta erkölcs öre, te kedves kis templom! Állj és világolj, mint világítótorony az élet zajló tengerének partján. Nyújts vigaszt és jóreménységet még a hajótörötteknek is. Tündököljenek feletted tiszta fényben, mint őrző angyalaink, a hit és erkölcs vezér-csillagai.” 1911-ben épült a torony a templomhoz.

Önálló lelkésze lett a gyülekezetnek és elkészültek a harangok is. Átvészelt két világháborút a templom, de a kommunizmus évtizedei alatt vált olyan romossá, mintha háború pusztította volna. A jó gazda hívek elüldözése, az itt maradottak megfélemlítése miatt haldokolt a gyülekezet és templo-

mát sem tudta megóvni az idő enyészétől. E sorok írójának a tavaly megjelent könyvecskéjében olvashattuk: „A templomot sűrű bozót vette körül, a lombtalan csupasz fáktól sem lehetett látni a falakat. (Februárban érkezett ide a mostani lelkészcsalád!) Az elvadult orgona-, fagyal-, és akácbokrok bekandikáltak az ablakon. A vakolat a tégláig le volt folyva a falakról, a bádogtető rozsdás és fakó. Az egész úgy nézett ki, mint egy háborús mementó.” Ebből próbáltunk istenházát varázsolni. Éveken át javígtattuk, most is azt tesszük saját magunk erejéből, mert nem segít rajtunk a Jó Istenen kívül más.

Háborúban elesett hőseinknek már 1990-ben emléktáblát avattunk, amikor még itt voltak a hó-

dító „felszabadítók”; s amikor apáink, fiaink, fiútestvéreink még hivatalosan fasiszták voltak.

1993-ban a 90 éves évfordulóra is avattunk egy emléktáblát, aztán megerősödve hitünkben, magyar öntudatunkban, nagy ünnepségek keretében elkészítettük és felavattuk a templom mellett levő, már említett emlékműveket. A templombelsőt is újítottuk, a padokat újra festettük. Nemzeti- és egyházzászlót avattunk. Emléktábla készült a lelkészek neveivel, megalakulásunk 100. évfordulójára és az első született unitárius hívünk emlékére. Ez az istenháza várta az emlékezőket ünnepelni július 27-én.

Balázsi László

Emlékezzetek meg a Ti előljáróitoktól

A Magyarországi Unitárius Egyház Zsinata megszorodott szívvel tudatja, hogy Pünkösöd vasárnapjának reggelén (03. 06.08) életének 85-ik évében, rövid szenvedés után elhunyt id. Bencze Márton a Magyarországi Unitárius Egyház nyugalmazott püspöke.

A gyászszertartás és az ökumenikus búcsúztató 2003. június. 27-én, pénteken 10 órakor volt a Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomában (1092. Budapest, Hőgyes Endre u. 3.), melyen a szószéki szolgálatot, valamint a Magyarországi Unitárius Egyház nevében a búcsúztatót Rázmány Csaba püspök tartotta, ezt követően az Egyház világi Vezetése nevében Mikó István búcsúzott az elhunytól, amit ökumenikus búcsúszertartás követett.

A romai katolikus Egyház nevében Dr. Beer Miklós váci megyéspüspök, a Magyarországi Református Egyház nevében, Dr. Hegedűs Loránd nyugalmazott református püspök, a Magyarországi Evangélikus Egyház nevében, Szirmai Zoltán evangélikus esperes, a MAZSIHISZ nevében, Dr. Schwetzer József nyugalmazott országos főrabbi mondtak búcsúbeszédet. Ezt követően

az elhunyt urnáját, díszkísérettel, egyházunk palástos lelkészeinek sorfala között 13.15-kor, az Óbudai temetőben kísértük utolsó útjára.

Itt a sírnál a gyászszertartást Dr. Szabó Árpád Erdélyi unitárius püspök, az énekvezéri teendőket pedig, Vadady Attila és Bácskai Ágnes énekvezérek végezték.

Id. Bencze Márton nyugalmazott püspök, 1919. február, 22-én született Homoród-keményfalván (Erdély). A székelykeresztúti Unitárius Gimnáziumban tett sikeres érettségi után, Kolozsváron végzi el a teológiai Akadémiát 1943-ban.

Ugyanez év júliusában kinevezést nyer a Hőgyes Endre utcai Missziós-házba, mint segédlelkész, ahol élete végéig, mint, Budapest és környéke, valamint a diákokthoz vezető lelkésze tevékenykedik.

1991-94. között püspök-helyettes, majd az 1994-ben a Pestszentlőrincen megtartott Zsinat lelkiismeretes munkája elismerése képen püspökké választja, mely tisztséget 2001-ig nyugdíjbavonulásáig töltötte be.

*Emléke szívünkben
örökké élni fog!*

Temetési beszéd, id. Bencze Márton unitárius püspök felett!

Textus: Galata 5, 13.

A földön mindennek hívása van. A virágnak, hogy nyíljon, a földnek, hogy teremjen, a fának, hogy gyümölcsöt hozzon, az embernek, hogy gondolataival és magasztos eszméivel, beilleszkedjen az erkölcsi világrendbe, melynek végs célja nem lehet más, mint a tökéletes élet. Miképpen a lét milliónyi egyedének,

úgy az embernek is hívása megélésére, Isten szabadságot biztosított, amit Pál apostol így fogalmazott meg: „testvéreim ti, szabadságra hívatatok”. Ezen csodálatos Isteni ajándék, a szabadság ajándékának félreértelmezéséből származott az emberiség rengeteg tragédiája, mint a vallásháborúk, a gályarabság,

a két rettenetes világégés, a Holokauszt, a szervezett bűnözés, az alkohol és kábítószer függőség, melyek mind mind megcsúfolói az emberi méltóságnak, és elhomályosítói a teremtmény arcán levő jézusi vonásoknak. A szabadság nem szabadosságot, nem gátlástalanságot jelent, hanem beilleszkedést az erkölcsi világrendbe, hogy az emberek szeretettel szolgáljanak egymásnak. Az orvosnak szabadsága van a gyógyítás elősegítésében, de csakis az orvostudomány jól meghatározott keretei között, a kutatók is kutathatják az Univerzum titkait, de csakis az emberiség felemelése és nem elpusztítása érdekében. A jól értelmezett szabadság nem más, mint egymás szolgálata, egység a sokféleségben, Istenországa megvalósulása érdekében. Áldott a világban minden olyan ember, aki a szabadságot a fentiek szerint értelmezve, mindig arra törekedett, hogy magasztos tetteket vigyen végbe, de soha nem önmagáért, hanem kimondottan szeretteiért, miként a fáklya, mely magát megemészt, hogy másoknak világítson! És mivel véleményem szerint Id. Bencze Márton a Magyarországi Unitárius Egyház nyugalmazott püspöke, az elmondottak jegyében élte egész életét, helyesen értelmezve a szabadság eszményét, engedjétek meg, hogy mondanivalómat néhány példával támaszszam alá.

Józsue így vall: „Én és az én házam, az Úrnak szolgálunk”. Jézus a nagy tanító ezt így fogalmazta meg: „Az Úrnak lelke van énjajtam, mivelhogy felkent, hogy az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy meggyógyítsam a töredelmes szívűeket, a foglyoknak szabadulást, a vakok szemének megnyílását, hogy szabadon bocsássam a lesújtottakat, és hirdessem az Úrnak kedves esztendejét”. Egy másik helyen ezt mondja: „Az embernek fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy Ő szolgáljon másoknak. Petőfi a nagy lángelme, emberi hivatását így fogalmazta meg: „Legyek fa, melyen vilám fut keresztül, Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül; Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe, Eget földet rázó mennydörgés dönt le”. Ennél szerényebben fogalmaz Bölöni Farkas Sándor: „a sors engem szűk pályára tett, és kevéssel áldott meg, de adott nekem sok örömet is, hogy csekély mécsesem világánál, másoknak sötétségét eloszlassam”. Balázs Ferenc a fiatalon elhunyt lángelme, így fogalmazott: „Hiszek az ember méltóságában, ha magát a világcéllal azonosítja, akarata szabadságában. Az én életem célja, részt venni egy a cél felé törekvő egészben, megtenni mindent, ami lehetséges, hogy az én csekély hozzájárulásom, a végcél megvalósulását elősegítse „. És végül még egy nagyszerű gondolat! Sütő András kortárs író szülőfalujának temetőjében, Pusztakamaráson, egy síron ezt olvashatjuk: „a fáklya magát emészt meg, hogy másnak szolgáljon „. Ezen egyszerűen megfogalmazott életfilozófiák, nagyszerűen illenek id. Bencze Márton elhalt püspökünk életére, mert csak addig lehet az embernek igazán értékes élete,

míg Istenben és Istennel él. A hivatal melyet vállalunk, a munka melyet egy életen át, végzünk, a kötelesség melyet teljesítünk, az áldozat melyet naponta hozunk, a család a haza, a nemzet a társadalom, az egyház és a vallás oltárán, mind mind egyfajta szolgálat Istennek, aminek eredménye képen minden ember a kicsitől a nagyig az Úrnak éli életét, aki csak egy parányit is tesz Istenországga megvalósulása érdekében.

Mindezek ismeretében szomorúan kell, rájöjünk arra, hogy mi emberek csak akkor ismerjük meg embertársunkat igazán, amikor a ravatalra kerül, amikor először dobban belénk a tudat, hogy többé nem fogjuk őt látni. Igazán megismerni valakit, csakis a halálban lehet. Amíg velünk van, amíg vele együtt éljük mindennapjainkat, olyannak látjuk embertársunkat, mint amilyen abban a pillanatban. A halál és

az eltávozás szomorú pillanatában, pedig olyan-nak, mint amilyen Ő a maga valóságában, mint amilyen lényegében. Mindez azért van, mert a halál nem más, mint egy ablak, melyen át könnyes szemünk az örökkévalóságba tekint. Az örökkévalóságba tekinteni pedig annyit jelent, hogy ha csak egy pillanatra is de mindenképen szembe kerülünk Gond viselő Istennünkkel szerető édes Atyánkkal. Ez az a pillanat, amikor a maga valósá-

gában mérjük fel embertársunk igazi életét, annak értékét és lényegét. Ilyenformán elmondhatjuk, hogy id. Bencze Márton életét, e gyászos szomorú ravatalig fel sem mértük, nem is kategorizáltuk, mert nem volt rá szükségünk, mert naponta láttuk, mert naponta beszéltünk vele, mert naponta hallottuk jóságos és szeretetteljes szavait, mert naponta láttuk áldásos munkáját, mert naponta éreztük kezének könnyeket letörölő, és simogató jóságát. De, most amikor örökre elnémult ajkán az ige, amikor elhalt férfias orgánuma, amikor elhalt ajkán a Zsoltár: Hozzád megyek Uram, hozzád közel, – Te benned bízunk eleitől fogva, – Erős várunk nekünk az isten, – Hatalmas isten győzhetetlen várunk. Amikor már nem mondja többé, hogy én téged keresztelek, és nem mondja a konfirmálóknak, hogy hiszem, vallom egy az Isten, amikor nem mondja a házasulandóknak, hogy holtomiglan-holtodiglan, Isten engem úgy segéljen, vagy többé nem halljuk, halkan hívó szavát, hogy jer az úrnak asztalához, Jézus áldott serege, csak ezután jövünk rá, és tudjuk meg, hogy ki is volt számunkra id. Bencze Márton püspök, aki egész életét annak a nagyszerű Jézusi gondolatnak jegyében élte, hogy „én vagyok a jó pásztor és a jó pásztor életét, adja a juhokért”.

Id. Bencze Márton ny. Püspök 1919. február. 22-én látta meg Isten fényes napját, Erdély egyik legszebb vidékén Homoródkeményfalván. Elemi iskoláit az otthoni unitárius elemi iskolában, középiskoláit és a sikeres érettségét a Székelykeresztúri Unitárius gimnáziumban végezte és tette le. 1939-ben iratkozott be a kolozs-

vári Unitárius Teológiai Akadémiára, melynek elvégzése után, Józan Miklós püspök kinevezte a Högyes Endre utcai Unitárius Misszióház segédlelkészévé, ami a Duna-Tiszaközi szórványt és a Budapest környéki községek, valamint a diáktthon lelki gondozását jelentette. 1945 szeptemberében alapít családot, melynek gyümölcs négy áldott gyermek, és mára már hat unoka. 1991-ben főjegyzővé, majd 1994-ben a Magyarországi Unitárius Egyház Zsinata püspökké választja. Ezt a tisztséget hat éven át, nyugdíjazásáig töltötte be. Egész élete e templomhoz kötődik, ahol lelkésszé szentelik, és ahol gyermekeit megkeresztelik. Itt konfirmálnak és házasodnak gyermekei, itt kereszteli, és konfirmálja mind a hat unokáját. Itt e szószerűről imádkozik fiatalon elhalt szeretett menyje Franciska felett, és itt veszi magához az úri szent jegyeiket, ami által mindig újabb erőt merített az élet nehézségeinek leküzdésére. Templomunk Pünkösdi nagy hiányzója maga Id. Bencze Márton nyugalmazott püspök volt, aki ez alkalommal már nem részesülhetett az úri szent vacsora jegyeiből, mert azon a napon, 4 óra 40 perckor visszaadta lelkét teremtetőjének, életének 85-ik évében. Főtisztelendő Bencze Márton püspök úr, ki 58, küzdelmes éven át volt, ez eklésia prófétái lelkületű papja, ki mindez idő

BÚCSÚBESZÉD

Gyászoló család, gyászoló gyülekezet, gyászoló testvéreim!

Egyházunk világi vezetése nevében hajtom meg fejemet egyházunk volt püspökének hamvait tartalmazó urna előtt és próbálom szavakba önteni mindazt ami a végső búcsú során feltolul a búcsúztatóban.

Egy hosszú, egyházáért szinte mindhalálíg dolgozó ember életét összefoglalni egy rövid búcsúztató keretében meddő, szinte lehetetlen vállalkozás, ezért csak életének három stációját emelem ki, amelyek azonban életét és halálát meghatározták illetve jelképezték.

A kezdet: Orbán Balázst idézem:

„Abásfalván felül kis negyedóránnyira van a kis-Horrorod utolsó helysége: HomoródKeménfalva. E falu végén templomrom van, mely e század első felében bontatott le, s építetett újra a falu közt. A hagyomány szerint midőn az lerontatott 20 pián éppen 1000 esztendő volt”.

A falun felül az összeszoruló Horrorod völgyében egy büszke sziklaszár melyet Hollókőnek neveznek.

Néhány történeti hagyomány van e szirttel kapcsolatban mit felemlítetlenül nem hagyhatok”

Az író ezek után felemlíti a tatár időket és a falu hőseit és megmentőjét, egy Lakatos nevű embert és dédunokáját, Lakatos Jánost ki hősieen küzdött a tatárok ellen.

„A Lakatos család ma is Keménfalva első családjai közé tartozik és hőstetteit büszkén regélik el. Így menti meg a feledékenységtől a néphagyomány a hősök emlékét, ekként száll szájról szájra tisztelt neve azoknak, kik a hazának szolgálva, kik embertársaitkat védve éltek, ekként halhatatlanítja a nép hőseit”.

Nomen est omen.

A szülőfalu aki a múltban a külső ellenséggel szembeszálló Lakatosokat évszázadokon keresztül

alatt a leghűségesebben őrizted e szent sátor szövetség-ládáját, benne a valláserkölcsi élet örök értékű tízparancsolatával. Kinek soha haragosa nem volt, ki soha senkiről rosszat nem mondtál, ki mindig éles elmével, nagy tudással és felkészültséggel hirdetted, vasárnapról-vasárnapra, tiszta magyar nyelven e gyülekezetnek Isten ígét, ki hat éven át felemelt fejjel és egyenes gerinccel vállaltad magadra egyházunk főpásztori teendőit, azzal a nagyszerű szellemiséggel, miszerint a jó pásztor életét adja a juhokért. Tudom, tudjuk, hogy nem volt könnyű pásztorság e 85 év, de hiszem és hisszük, hogy gyönyörűsége volt. És mi híveid, munkatársaid és tisztelőid, azért vagyunk itt, hogy méltó módon vegyünk tőled végbúcsút, és mondjunk köszönetet azért az áldásos munkáért, melyet Unitárius Egyházunk felvirágoztatása, és Istenországa beteljesülése érdekében kifejtettél. Emléked szívünkben örökre megőrizzük.

Adjon a Gondviselő isten portestednek csendes pihenést az édes anyaföld rögei között, szereteteidnek megnyugvást és vigasztalódást. Isten veled Isten velünk. Ámen.

Rázmány Csaba

megőrizte emlékezetében immáron emlékezni fog arra a kisfiúra, aki nagy csodálkozva hallgatta az ősi legendákat, majd vándorútra kelve Magyarország fővárosában unitárius püspökként szolgálta hazáját, egyházát és védte embertársait a lelkeket mérgező sorscsapásoktól.

A folytatás

Budapest, Högyes Endre utcai misszióház

A század első világhégesét követő szétszaggatás után a szülőföldről a megmaradt anyaországba átmenekültek élete, életkörülményei a megcsönkített ország sanyarú helyzetéhez mérten is még sanyarúbb volt.

A világválság kilátástalansága az igyekvő fiatalok számára talán még inkább szomorúbb jövőt vetített eléjük. És ekkor született meg a mentő gondolat: valamilyen otthont kell elsőnek biztosítani a tanulni vágyóknak, hogy szilárd talajt érezve talplik alatt megindulhassanak a tudomány várának az elfoglalására.

**Mikó István
főgondnok**

Emerson árnya

Előző számunk folytatása

A „Sovereignty of Ethics” (Az etika egyeduralma) című esszéjében feltalálhatjuk Emerson ritka humor megnyilvánulásainak egyikét. Azon elmélkedett, hogy „Luther inkább levágta volna a kezét, sem hogy téziseket fogalmazzon meg a pápa ellen, ha tudta volna, hogy ezek teljes erővel a bostoni unitáriusok vérszegény tagadásához vezet.” Az univerzalista unitáriusok, akik, mint magam is, ma követőivé szegődnek, az által, hogy visszautasítják a korai anyaegház spirituális szikességét és építő racionalizmusát, nem kell túlságosan hamar örülnenek az Emersonnal való kapcsolatuknak. „A ti különféle népszerű karitatív cselekedeteitek” – írja a „Self-Reliance” (Önbizalom) című esszéjében – nevelés az elmebetegek intézetében; közösségi házak építése, olyan hiú céllal, amelyet ma nagyon sokan támogatnak; adományozás orrvérzésig, valamint az ezerféle segély-társaságok; szegyenkezve bevallom, hogy időnként beadom a derekam és odaadom a dollárt, gonosz dollár az, amelyet időnként megvan a férfias bátorságom, hogy visszautasítsak.” Ilyen alapon persze, nem igazán lehet egyházat építeni.

Emerson azt a liberális meggyőződést támogatta, hogy az önbizalom az egyetlen módja a világ problémáinak megoldására, amennyiben széles körben gyakorolják. Támogatáspárti volt, a lefelé irányuló együttérzés szószólója. „Hagyjuk, hogy a javulás a gazdagok felé tett engedményekből eredjen és nem abból, hogy a szegényeket próbáljuk megragadni” – írja a „Man the Reformer” (A reformáló férfi) című esszéjében. Emerson örömmel fogadta a reform ötletét, ám a reformerek önfejlését ízetlennak találta. Kényes viselkedés-etikája eleve akadályozta abban, hogy bemocskolja magát azok társaságában, akik a szegények helyzetén akarnak segíteni, ki akarják terjeszteni a demokráciát, vagy éppen véget akarnak vetni a rabszolgaságnak (bár itt komolyan eltért a saját maga által fölállított szabályoktól). A reformot „profán módon viszik végbe és nem alázattal, a vezetőség, a taktika és a követelések által”, rosszállotta az „Introductory Lecture on the Times” (Bevezető előadás az időkről) c. írásában. „Ez csak bogár a fülben. Semmi örömet nem találok abban az áldozatban, amely megmutatja nekem a személyiség ilyettén részrehajlását.” Kora kertjében Emerson amolyan nebántsvirág volt: csak egy kicsit kellett hozzá durvábban viszonyulni, és azonnal visszahúzódott.

Emerson a „The Transcendentalist” (Transzcendentalista) című esszéjében kerül a legközelebb egy átfogó önkritikához. Ezt a munkáját a new englandi szabadelvű, természet misztikusainak iskolájáról írta, amelyről sokan azt gondolták, hogy

egyik alapítója volt. Transzcendentalista társait, mint „igényes gyermekeket” emleget, és a serdülő mozgalom korlátjait sokkal világosabban foglalja össze, mint bármelyik kritikus. „Olyan sok ígéretes fiatal, és egyetlen befejezett férfi sem”, – írja. „Nem jó polgárok, nem jó tagjai a társadalomnak... Nem akarnak részt vállalni a közadakozásban, a közös vallási rítusokban, az oktatás kezdeményezéseiben, az itthoni és külföldi missziókban, a rabszolgakereskedés eltörlésében, vagy akár az alkoholista egyesületek támogatásában. Még szavazni sem szeretnek.” Követői lelkiismeret-furdalásainak védelmében, Emerson megmagyarázza, hogy minden nagy probléma csak „piszlicsáré ügy” számukra. „Ezek a gyermekek azt válaszolják, hogy az élet és saját tehetségük túl gazdag ahhoz, hogy ilyen jellegű semmiségekre pazarolják.” Aztán, sokatmondóan, súlypontot vált és első személyben kezd beszélni. „Mi vagyok én? Mi más, mint a derű és függetlenség egy gondolata... Ugyanazt a dolgot csak egyszer akarom megtenni... Az út, amelyet a hős egyedül követ, nem más, mint az egészség országútja... Nem fogom saját magam molesztálni miattatok. Nem akarok profanálódni... Nem mozdulok, ameddig nem kapom meg a legmagasabb parancsot.” Mivel nekem magamnak is van négy serdülő gyermekem, ezek az érzelmek már nem is lehetnének ismerősebbek.

Ahhoz, hogy fölnőtté váljon, az Univerzalista Unitarizmus ki kell lépjen Emerson árnya mögül. Paradox módon – és teljesen lehetetlen Emersonról beszélni, a nélkül, hogy paradoxonhoz folyamodna az ember – amint ezt megtesszük, az a fény, amely órá vetődött, amely megvilágította legmélyebb gondolatait, fölragyogtatja a mi utunkat. Amint ő maga mondta Vergiliuszról, Emerson „száz könyv száz ember számára”. Könyvei kitrombitálhatják a szuverén individualizmust, de a szellem, amely hangszerelte, teljes harmóniában van. Az a szellem kiemeli egymásrautaltsági kilátásainkat az által, hogy táplálja mindenfajta étellel szembeni tiszteletünket. Az „Egyetemes Lélekről” ezt írta: „A te szíved van benne mindenek szívében.”

Amilyen távolságtartó volt személyes kapcsolataiban, Emerson olyannyira volt bensőséges viszonyban a természettel. Ugyanakkor ő az egymásrautaltság hálózatának koszorús költője. „Minden kémiai anyag, minden növény, minden növekvő állat az ok egységét és a megjelenések sokféleségét tanítja”, írta „History” (Történelem) című esszéjében. Itt az „affinitás láncáról beszél”, máshol – a „Compensation” (Kiegészítés) c. írásában – pedig érzékeli, hogy „a világ begömbölyíti magát egy harmatcseppbe”; mindezekből kiderül, hogy Emerson élő része a maga által kigondolt verseknek. Mikor keresztül sétált Concorde-on min-

dennapi csavargásai alkalmával, szinte soha nem hagyta ki, hogy belépjen egy-egy elvarázsolt területre. „Platón” esszéjében Emerson egy analógiával fejezi ki a teremtés egységét: „A szántó ember, az eke és a barázda egyazon anyagból vannak.”

Szívverése ezúttal fölgyorsíthatja a miénket. A modern Univerzalista Unitarizmus ugyanúgy foglya a lineáris érvelésnek és a racionális pozitívizmus felépítésének, mint amennyire a bostoni unitarizmus volt lenyűgözve Emerson idejében a természetfeletti racionalizmus feltételezett logikájától. Emerson csodálata és kozmikus alázata segítségünkre lehet abban, hogy ráhangolódjunk az élet csodálatos megnyilvánulásaira és „spirális fejlődésünk természetfeletti zöngésére”.

Emerson nem keresett tanítványokat. Nem akarta, hogy az ő árnyékában dagonyázzon valaki, mint ahogy az sem töltötte el meglepődéssel, hogy ő maga tetszelegjen saját hősei visszatükröződött reflektorfényében. Saját generációjától azt kérte a „Nature” (Természet) c. esszéjében, amit tulajdonképpen tőlünk is: „Miért ne élvezhetnénk eredendő kapcsolatunkat az univerzummal.” Mindezek fölött, Emerson mindenképpen sokat köszönhet saját önszegélyezési „evangéliumának”, ám visszaretten a modern amerikai önkény individualizmu-

sától. A tehetetlenség és konformizmus ellen, amelynek ma tanúi vagyunk, úgy tiltakozna, mint ló a zabla ellen, azzal az ellenszegüléssel, amelyet csak az újkor bűnei ellen kifejezésre lehet juttatni. Talán még a szuverén individualizmus bálványát is ledöntené.

Ám ma ez a dolgunk. Ha fejlesztjük az összetartozást, az egymástól való függést, erős intézményeket építünk, nagyvonalúan támogatjuk őket, és megtanuljuk sokkal jobban elfogadni és felkarolni egymást, sikerülni fog megszabadulnunk a múlt árnyaitól – a mi esetünkben Emerson árnyától. Nagykorúvá válhatunk. És ha sikerül tovább menünk még egy lépéssel, ha tisztelettel és csodálattal haladunk együtt, úgy fogjuk tudni megtisztelni eme különleges ember születésnapját, ahogyan ő maga is szívesen ünnepelte volna. Úgy tisztelhetjük meg, hogy kilépünk Emerson árnyékából Emerson fényébe.

**A cikk szerzője: Dr. Forest Church
Fordította: Kászoni József**

K. J.

A Minden-egyes és az Egész /Each and All/

*Minden-egyesnek szüksége van az Egészre,
Semmi sem szép és jó önmagában:
Azt gondoltam, hogy a madár hangja a mennyországból jön,
Hazahoztam őt, fészkében, este,
Énekli a dalt, de most nem szerez nekem gyönyörűséget,
Mert nem hoztam haza a patakot és az eget,
Ő dalolt a fülemnek, és azok daloltak a szememnek.
A szerelmes nézi bájos választottját,
Amint s szüzek sorában ballag ő,
Nem tudván, hogy szépségének legjobb keretét
Ez a hófehér sereg adta meg igazán.
Végül elhozta őt magányos házába,
Mint én a madarat az erdőből a kalitkába. –
Az élénk megigézésének vége,
Kedves feleség, de nem tündéri többé.
Akkor azt mondtam: Vágyódom az igazság után,
A szépség az éretlen gyermekkor csalása,
Magam mögött hagyom az ifjúság játékszereivel.
Amint beszéltem, lábam alatt
A földi-fenyő fodorította csinos koszorúját,
Keresztül kúsza a moha-csomókon,
Belélegeztem az ibolya illatát,
Köröttem állottak a tölgyek és a fenyők,
Fenyőtobozok és makkok feküdtek a földön,
Felettem emelkedett az örökkévaló ég,
Telve fénnel és az Istenséggel,
Ismét láttam és ismét hallottam
A csobogó patakot, a hajnali madarat, –
A Szépség érzékeimen keresztül belémlopózott,
És átadtam magam a tökéletes Egésznek!*

**R. W. Emerson
fordította: Dr. Szabó István**

Unitárius vallásért börtönben volt Erzsébet angol királynő özanyja.

Erzsébet angol királynő a 16-17. században virágzott komoródszentpáli előnevű KORNIS családból származik. Vagyonuk, tekintélyük és tehetségük szerint Erdély legfőbb családjai közt tartja nyilván a történelem. A tragikus sorsú családok közt is elsők közt szerepeltek.

Magyarországból Erdélybe költöztek, a család ezen ága a komoródszentpáli előnevet vette fel, hol Farkas több bátyás, dupla várfallal övezett várat építtetett, több helységben lévő birtokuk központi helyébe (1579-1580). Jelmondatuk a vár kövébe vésve Ovidiust idézte: „Ritka erény melyet nem földi szerencse igazgat, / Mely tulajdon lábán állni hagy, ha fut ez”.

A családi tragédiák II. Miklóssal kezdődtek, kit I. Ferdinánd Báthoryval megöletett 1529-ben. Testvére, az Erdélyi ág őse I. János Tokajnál a vízbe fulladt. Erdély vérzivataros korában a román Vitéz Mihály vajda kivégeztette Mihályt, Farkasnak négy fejszecsapással vágatta le fejét és később a 12 éves Miklós fiát is megölette. Ferenc 50 ezer tallér váltságdíj ellenében szabadult meg a tatár rabságból. Anna fejedelem asszony menekülés közben pestisben halt el idegenben, férje, az unitárius Székely Mózes Kornis Zsigmonddal esett el a csatában 1603-ban. Boldizsárnak 1610-ben a fejedelem a fejét vétette.

A család tagjai Dávid Ferenc idejében az unitárius valláshoz csatlakoztak. A Dávid Ferenc halála utáni „útkeresésben” a radikális unitárius vonalhoz csatlakoztak, többek közt a Gerendi családdal. Az unitárius Kornis családnak kevés megmaradt emléke van: Szentpálon két harangot adományozott, a vár helyére az idősek még emlékeznek. Itteni kastélyának egyik bástyájában adott menedéket Bogáti Fazekas Miklósnak, az üldözött unitárius író-költőnek, hol ő egy könyvet írt és egy elfelejtett, ismeretlen sírhalmot hagyott a temetőben. Az udvarhelyi várból, melynek tulajdonosai voltak, már csak kevés rom maradt meg. Ilona férjével, a hidvégi Mikó Ferencsel építtette a ma is használható Csikszeredai várat, és Hidvégen unitárius gimnáziumot létesített, mely-

nek csak emléke maradt. Mihály alapította Szováta falut, ami miatt börtönbe is került hosszú pereskedés után, ugyancsak ő írta össze a három székely székben minden falut bejárva az 50 dénáros adót. Borbála a magyarszentbenedeki unitárius egyházközségnek egy úrvacsorai aranyozott ezüst kelyhet adományozott Paczolai Borbálaként, mely az 1700-as leltár szerint addig marad Szentbenedeken, míg „egyetlen unitária ember is” lesz ott.

E családból származtak Bethlen Gábor, Székely Mózes és Apafi Mihály fejedelmek, e családban nősült be korának híres és hírhedt kiváló tudós embere, Pécsi Simon, a szombatos, aki miatt a család vagyonát is elvesztette volt.

A Kornis családra jellemző a szaporaság, melyet igazol a későbbi püspök Kornis Juditot temető beszédéből vett idézet is. Judit a tizedik gyermekének születésébe halt bele, s a temetési beszédben anyjáról, Farkasnéról, ki még élt, így emlékezik meg a búcsúztató részben: „Óh, te anyák anyja, és dísze, s egyszersmind minden bús esetnek szomorú példája is; nemcsak hosszú éveknél, de sok erényeknek összegével is... de temérdek bánatnak súlyával is megterhelhetett asszony! Tisztes öreg. Nem síró, de sírni már többet nem tudó ős anya! Hiszen te, a te dicséretednek minden nemében legfelsőbb ponton állott férjednek halálos esetében egyszer kimúltál Te, a te két derék vejeiddel, kik közül egyik a legfelsőbb ponton Székely Mózes fejedelem, a másik ezen legfelsőbb ponthoz legközelebb áll a Pécsi Simon, kétszer öletted meg. Te a te gyermekeidnek: 11 fiadnak és 5 leányidnak halálában 16-szor haltál meg. Te mondom, annyi halálokban meghalva, ennyi temetésekkel eltemetve s mégis még élve... ki egykor legjelesebb feleség lévén, most legszomorúbb özvegységed gyászolod... Téged, kit 19-szer anya is, mégis sem fiaidat sem lányaidat nem számlálhatod. Téged, ki 3 s több versen is napa, még is vejedet nem láthatod, Téged... asszonyt férj nélkül, napát vők nélkül, csak árván maradt szerencsétlen unokáknak térdei-

det ölelő csoportja közt ősanya nevet hallasz”. Az idézett unokák: Kornis Ferencné Bornemisza Juditnak Margit, a későbbi Rhédei Jánosné, István, ki 1630-ban meghalt és Borbála, ki Paczolai István neje lett.

Az unitárius Kornis Családot a Pécsi Simon szervezte szombatossággal vádolták, Ferencnek minden vagyonát elkobozták, nótáztatták. A család Erdőszentgyörgyön maradhatott. Rákóczi az elkobzott vagyonokat bizalmi embereinek osztotta ki, adományozta el. A néhai főkapitány, Udvarhely és a szentpáli várak, s hatalmas vagyon tulajdonosa szegény lett, de unitárius vallásukban családotól megmaradt. A vagyont hagyták, de vallásukat nem! Gyermeküket: Margitot, a mai angol királynő ősanyját, fiát és Borbálát /készer is/ az unitárius vallásban kereszteltette meg.

Az Erdélybe jött Rhédei Jánosnak Bethlen Gábor fejedelem feleségnek ajánlotta Kornis Margitot és visszaigérte az elkobzott vagyon nagy részét, ha az egész családot áttéríti az unitárius vallásról a reformátusra. A házasság és a Margit áttérése megtörtént, de Bornemisza Judit makacs természetű volt /egy fél évig haragból nem szólt egy szót sem az urához/, nem volt hajlandó a veje kérésére, fenyegetőzésére sem elhagyni vallását. Ebben a helyzetben Rhédei fogadalmának nem tudván eleget tenni, vagyon-

talán maradt volna. Végző esetben, mikor már semmi érv, kényszer nem használt, fogta az anyósát és bezárta a pincebörtönbe, azzal, hogy addig ki nem engedi onnan, amíg az unitárius vallását el nem hagyja, és nem tér át református hitre. Az anya, Bornemisza Judit egy napot kibírt a börtönben étlen-szomjan, de végül is megadta magát, és formailag áttért reformátusnak. Így jutottak a gyermekei és ő vissza a birtok egy részébe, amit meg is osztottak, és pereltek is mindhárman egymással. Borbála Paczolainé valahogy megmaradt végül is unitáriusnak, mert egy úrvacsorai kelyhet adományozott a magyarszentbenedeki unitárius egyházközségnek (a „hűség poharát”).

Rédei János és Kornis Margit leszármazottja Anglia királynője, Erzsébet királynő. Lehet, hogy ő nem is tudja unitárius származását, de mi nyílvántartjuk, és büszkéek is vagyunk, hogy nemcsak a magyar Erdélyből, hanem az unitárius vallásból származik. Kornis ősei egyházunknak a legnagyobb és leghűbb oszlopai voltak és ősanyjuk unitárius vallásáért még börtönt is szenvedett.

Marosvásárhely, 2003. április 10.

Simén Domokos
Ny. unitárius lelkész

HITÜNKRŐL – XXI. RÉSZ*

A keresztény unitarizmus

Rég megszakított hitvalló cikksorozatom fonalát veszem fel újra. Termékeny hallgatás után szólal meg újra unitárius lelkiismeretem. Több felelősségtudatot, élesebb Isten-látást, szorosabb emberközelséget remélek ettől a termékenységtől. A lelkész gyülekezete számára termi gyümölcsseit. Közzéteszem hát gyümölcsöimet.

Meghaladtam a polgári nyugdíj-korhatárt, érlelődésemnek ebben az évtizedében. Nem sok évtized adatik az embernek. Fel kell mutatnia amit érlelt, ha nem akarja magával vinni a múlandóságba. Istent pedig itt kell megtalálnunk, ahol rejtőzködik, nem odatúl, ahol szem elől tévesztetni sem lehet.

Nagy és régi kérdésre adandó válaszban közelítem meg a titkok Istenét: hogyan lehetünk keresztények és Bibliá-sak, ha unitáriusok va-

gyunk? Keresztények, mint akik tisztelik Jézusban a Krisztust, keresztények, mint akik a kín-szenvedésből felemelkedő élet terheként tisztelik Krisztus keresztjét, és keresztények, akiket a többi keresztény el is fogad. Mégis unitáriusok, akiknek csak egy az Isten, akiknek a valóság előtt nem kell szemünket behúnynunk, ha látni akarjuk az Örökkévalót, unitáriusok, akiknek ugyanolyan fontos minden más hitű ember testvérisége, amilyen fontos a magunk unitárius hite.

Testvériséget elképzelni sem lehet hitben, bennsőségben való kapcsolódás nélkül. Lehet-e valakit szeretni, ha külsőséges és felszínes hozzá a kötődésem? Lehet-e szeretni valakit, akinek nem szeretem a hitét? Azt a legbensőbbet, amiben Istenhez jutni igyekszik? - Nekünk az a parancso-

latunk van Jézustól, hogy különbek legyünk másoknál testvéri szeretetünk bizonyágaiban. De mennyivel vagyunk mi különbek azoknál, akik bélyeget sütnék reánk egy-Isten-hitünk miatt, ha mi megbélyegezzük őket azért, mert másképp látnak. És vajon, sérül-e a mi unitárizmusunk, ha nem viszonzozzuk a megbélyegzést?

Az én határozott véleményem és evangéliumi tanításom az, hogy semmiképpen sem sérül! Hanem sérül a parancsolat, hogy különbek legyünk azoknál. Büntetésre méltók ugyan ettől még nem leszünk, de elveszítünk valamit, amiért Isten életet adott nekünk. És életcélt veszíteni nagyobb kár, mint megbűnhődni a vétkeinkért.

Bizony, az nagyobb kár! Dávid Ferenc igazi követője nem is a büntetéstől való félelmében törekszik elkerülni a testvérháborút, hanem azért, mert építeni akarja Jézus országát. Az ország pedig nem ország, ha benne testvérháborúk dúlnak, egymás legdrágább kincsének megbélyegzése folyik. Ha én, az unitárius ennek feloldásában jó példával járok elől, és engedményt teszek, lehet azt úgy tenni, hogy mindenki nyerjen, én se veszítsek semmit, hanem a testvéri szeretet virágozzon tőle.

Az Unitárius Egyháznak nagyon fontos lenne, hogy teljes jogú tagságot nyerjen az Ökumenikus Világszövetségben. De ahhoz a mi számunkra lehetetlen hitvallási engedményt kellene tennünk. Lelkiismeretünk ezt nem engedi. Kénytelenek

vagyunk hát megelégedni ez idő szerint a féljogosult tagsággal, és ezt mintha véglegesként is vettük volna tudomásul. Én nem tudok ennyire belenyugodni, de mit tehetek én, a legkisebb fog a nagy fogaskeréken? – Szinte semmit. Ahhoz, hogy megkaphassuk a teljes jogot, zsinati határozatot, kellene benyújtanunk hitvallásunk megváltoztatásáról. Arról hogy visszavonjuk egykori javaslatunkat, mely szerint a tagság mércéje ne az apostoli hitvallás és a keresztény dogmarendszer legyen, hanem a Mi Atyánk. Ez aligha fog megtörténni. Ilyen engedmény szóba sem jöhet! Miért kell akkor nekem „nagy dolgok után, erőmet meghaladó csodadolgok után” járnom? (131. Zsoltár 1. vers.) Lehet, hogy tényleg nem is kellene. De miért ne járnék?! Miért ne lehetne bárki a szikra, mely gyertyát gyújt, vagy kovásza, mustármagja az Isten országának? Vagy nem mindenkinek parancsolta Jézus? Meggyőződése, hogy nemcsak nekünk szükségünk a teljes jogú tagság, hanem a protestáns, a keresztény világ egészének, sőt az emberiség lelki teljességének is szüksége van az unitárius hit világosságára. Pontosan akkora szüksége, mint nekünk.

Nyitrai Levente

**Nyitrai Levente kocsordi lelkészünk pár évvel ezelőtt beindított egy sorozatot „Hitünkről” címmel. Rövid szünet után most a XXI. résszel folytatja.*

A hit

*Amikor az Ige varázsát,
mint kopott, megunt ruhát
levetjük,
és ott áll előttünk
a csupasz valóság,
vagy legalább is az, amit
mi annak hiszünk,
titokban Hozzád fordulunk:
„Mondd, ez az igazság?”
S abban reménykedünk,
egy élethossznyi pillanatra
fellebbentjük
a Titok leplét,
s megtaláljuk lelkünk vigaszát.*

Bandi András

Olvasók ünnepe

Újból eltelt egy év, lázasan készültünk a könyvhétre. Ez már lassan a tizedik, ennek ellenére mindig van bennünk egy kicsi izgalom. Legfőképpen az időjárás miatt imádkoztunk, hogy ne legyen eső. Isten meghallgatott bennünket és csak az utolsó napon volt vihar, viszont előtte hihetetlen hőségben volt része annak a sok százezer embernek, aki a 74. Ünnepi Könyvhétre kilátogatott.

Az idén 92+15 pavilon volt a téren (a 15 pavilon egy külön történet lenne) a Heltai Gáspár Unitárius Könyvesbolt és az EPMSZ szokás szerint közösen, a 68-as számú pavilont kapta a rendezvény központi részén.

2003. évi könyvhétre 350 könyv jelent meg, közte az Európa keresztútjain című antológia, amely az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem 33 évét dolgozza fel. A könyvben 50 szerző, közte Miklósi Vári Katalin unitárius lelkész nő mondja el véleményét az EPMSZ három évtizedes múlhatatlan és csodálatos protestáns szemléletű kulturális munkájáról, amit a nyugati emigráció körében fejtett ki (60 könyv és 33 konferencia megrendezése egy tucat országban) 1971-2003 között. Külön köszönet Dr. Szöllősy Pál leköszönt szabadegyetemi elnök áldozatos munkájáért, aki oroszlánrészt vállalt a könyv szerkesztésében és kiadásában.

Közel ötszázezren jöttek ki az öt nap folyamán a könyv ünnepére és a mi unitárius pavilonunkat is sok tízezer ember, látogatta meg. A siker nem csak a látogatók számában mutatkozott meg, hanem az anyagiakban is. A magyarországi és erdélyi unitárius kiadványok sokasága mellett, az EPMSZ könyveivel unikális színfoltja voltunk és arattunk sikert június 12-15 között a Vörösmarty téren. Ezen kiadványok mellett elsősorban magyarságunkkal, történelmünkkel, vallásos irodalommal és nem utolsósorban verseskötetekkel álltunk rendelkezésre a kíváncsi közönségnek. Amire külön büszkéek vagyunk, hogy a mi standunkat szinte ugyanannyian látogatták, mint a mellettünk lévő nagyhírű Szent István Társulat (katolikus) Kiadó sátrát, és igen sokszor volt olyan tömeg előttünk,

hogy csak sorban állással lehetett a könyvekhez férni.

Idén is számos író, költő dedikált sátrunknál (a teljesség igénye nélkül):

Kányádi Sándor költő, Gáspár Ferenc és Ősz Gábor ifjúsági írók, Szöllősy Pál jogász, Borbándi Gyula történész, Molnár József (Németország) nyomdász, Gromon András katolikus teológus, Mikó Eszter elbeszélő, Tóbiás Áron író-rádiós, Józsa Béla hadtörténész, Székely Sándor költő-biológus, Kászoni József unitárius lelkész, Gaál Enikő történész, Szöllősy Árpád közgazdász, Kende Péter (Franciaország) politológus.

Megköszönjük Rázmány Csaba püspöknek, Mikó István főgondnoknak, Kelemen Attila ügyvezető igazgatónak, a kilátogató lelkészeknek és családtagjaiknak, a Bartók Béla Unitárius Egyházközség számos tagjának, unitárius látogatóknak, vásárlóknak, érdeklődőknek és főleg az OLVASÓKNAK, hogy eljöttek hozzánk.

Köszönetet mondunk ifj. Bencze Márton szerkesztőnek, aki kihozta az MTV Vallás stúdió forgató csoportját, és az Örömhír című TV adásban azokhoz is eljuttatta a Könyvhét légkörét, akik nem tudtak eljönni.

Az év egyik legnagyobb kulturális rendezvény sorozatán, az Ünnepi Könyvhéten tisztességgel szolgáltunk és több jelenlévő szerint növeltük a magyarországi unitáriusok iránti megbecsülést. Itt ebben a tömegben lehetett látni, hogy milyen nagyfokú érdeklődés van irányunkban minden fajta tekintetben, talán ez volt a legfelemelőbb érzés.

Szokás szerint azzal szerettem volna elbúcsúzni, hogy „veletek jövőre ugyanitt”, azonban ez már így nem lehetséges. Jövőre az Ünnepi Könyvhét már nem a Vörösmarty téren lesz megrendezve (az ORI székház bontása miatt), hanem valószínűleg a csodálatosan felújított Szent István Bazilika előtti téren és környékén.

Mindenkit szeretettel vár 2004-ben a jubileumi 75. Ünnepi Könyvhétre a Heltai Gáspár Unitárius Könyvesbolt.

Gergely Felicián
mentor

A gondok nem változtak

*Balázs Ferenc és Szent-Iványi Sándor tevékenységéről,
Christine őszinteségével*

Balázs Ferenc írásait olvastatni a tizenévesekkel valóságos élvezet. Szárnyra kap a fantáziájuk és mindenképpen tenni akarnak valami olyan magasztosat, legalábbis nagyon hasonlót, mint amit ő tett. Ez fölöttébb jól is van így, hiszen a mai fiatalok örökségül kapták, kaptuk, szinte ugyanazokat a gondokat, problémákat, amelyekkel Balázs Ferenc és nemzedéke küzdöttek.

Az 1920–1930-as években is rengeteg bátorságra és gerincességre volt szükség, hogy egyáltalán ezeket a gondokat, problémákat fel lehessen mérni, meg lehessen fogalmazni. Miért is annyira kiemelkedő Balázs Ferenc és Szent-Iványi Sándor példája? Ha mindenki úgy gondolkozott volna mint ők, el is tűntek volna a tömegben. Az emberek nagy többsége abban az időben is azt a megoldást választotta, amely megfelelőbbnek tűnt számára: ha kellett, akkor kivándorolt, ha szükséges volt beolvadt a többségbe, óvatosságból csak kevés gyermekre vállalkozott stb. Persze, ha ezek a milliók úgy cselekedtek volna, mint a két fiatal unitárius pap, ma már nem ugyanazokkal, vagy hasonló gondokkal kellene küzdenünk, hanem valami teljesen újjal és mással. Mert még most is kisebbségben élünk, a kivándorlás hatalmas méreteket öltött, a gyermekvállalásra nincs igazán kedv és lehetőség. Mindebből következik, hogy kiüresednek egyházközségeink, mintha az ÉLET máshova húzódná el tőlünk és mi csak azért maradunk hátra, hogy néha egy szál virágot tegyünk valaha volt unitáriusaink sírjára. A dörgeelmek és a magasztos prédikációk nem vonzanak senkit, legkevésbé a fiatalokat. Balázs Ferenc példája azonban igen, hiszen őt nem is arról ismerjük, hogy kiváló szónok volt (ez igaz is), hanem arról, hogy merte is élni azt, amit szónokolt illetve leírt.

Gondjainknak felismerésében nagyon nagy hasznunkra van Balázs Ferenc feleségének Christine-nek a könyve: Alabaster Village angolul, Mészki magyarul, amely Kászoni József fordításában jelent meg. Igen tanulságos tudomást szerezni arról, hogyan gondolkozott rólunk ez az amerikai-dán lány, aki valóban elfogult volt velünk szemben, hiszen nagyon szerelmes volt nemzetünk egyik kiváló fiába. Nagyon érdekes lenne elolvasni, ha lenne ilyen Szent-Iványi Sándor feleségének visszaemlékezéseit: ő vajon hogyan látott bennünket: az amerikai felső középosztályból származó Olga?

Megoldás azonban nem születik a mi gondjainkra Christine könyvében. „Csak” a saját és gyer-

meke sorsára talál megoldást: a visszatérést az Egyesült Államokba. Mi pedig azóta is itt próbáljuk megoldani a gondjainkat. Csupán egy elgondolkodtató adatot szeretnék megosztani. Balázs Ferenc idejében a Mészki Unitárius Egyházközségnek 350 egyházfenntartó tagja volt. Ma 140-en vagyunk összesen. Sajnos ez a példa sem kivétel.

A falu, melyben Balázs Ferenc a nemzet megtartó erejét látta, a második világháború után fokozatosan veszítette el jelentőségét. Ez most már nemcsak a magyar kisebbségnek, de a román többségnek is óriási gondot okoz, hiszen nem marad itt-hon senki, aki a földeket megművelje vagy az itt szükséges más munkát elvégezze. Mindezek ellenére Balázs Ferenc gondolatai ma is éppen olyan időszerűek mint a 30-as években, talán mi lettünk egy kicsivel érettebbek, hogy megértsük és megvalósítsuk az ő elképzeléseit is felhasználva a jövőnkét. Iskolára és templomra egyre nagyobb szükségünk van. Az orvosi ellátást is javítani kellene. Az Aranyosszék-i falvak gazdasági életét meg kell alapozni és fel kellene lendíteni, amihez önszerveződésre lenne szükség. Lassan megteremtődik a kulturális és szellemi életre való igény. A lehetőség mindenre megvan, éppen csak ember kell, aki képes küzdeni és végigkísérni a változásokat. Ez lenne a könnyebbik fele feladatainknak.

Balázs Ferenc ideje óta egyre fokozódott a magyar népesség magára hagyatottság érzete. Sokan, a tiszta magyar családok közül is azon igyekeznek, hogy beolvadjanak, hogy érvényesülni tudjanak. Hiába, többenzen tették ezt a XX. század elején is, maradt még a XXI. századra is. Gyakran hallom azt, hogy nem éri meg magyarnak maradni, mert minden lehetőség bezárul. Persze én is vitatkozom ezzel a nézettel, de tény, hogy szembe kell nézzünk a valósággal és reálisan próbáljunk meg közösen megoldást keresni erre a problémára is.

Hogyan fog megmaradni Unitárius Egyházunk ezekben a megpróbáló időkben, nem lehet előre megmondani. Valószínű, hogy nagyon sok függ a most meghozott döntésektől, attól, hogy mit tartunk fontosabbnak és elsősorban cselekedeteinktől. Bízom benne, hogy Istennek még sok terve és szándéka van velünk, unitáriusokkal. Hiszen a tizenévesek lelkesednek Balázs Ferenc írásaiért.

Mészki, 2003 augusztus 8-án

Bartha Mária-Zsuzsánna
lelkész

Megemlékezések

Júliusi emlékezés

1849. július 8-án született

Nagy Tamás tanár, csillagász, szerkesztő, a hódmezővásárhelyi egyházközség jegyzője.

1868. július 2-án született

Albert Áron posta és távirda főtiszt, szakíró.

1871. július 15-én született

Dimény Mózes postaigazgató helyettes, több nemzetközi távirdaverseny résztvevője, a telefonszolgáltatás megreformálója, köri felügyelő gondnok.

1886. július 29-én született

József Dezső tanár, festőművész, gyulai szórványgondnok, szakíró.

1891. július 11-én született

Fenyő Aladár /1920-tól unitárius/ filmekben is szereplő drámai és jellem színész.

1892. július 9-én született

Siménfalvi Sándor paraszt és epizód szerepekben játszó, a legjobb epizódalakítás díjat elnyerő színész.

1893. július 19-én született

Veress Pál matematikus, egyetemi tanár, a B.S.I.E. elnöke, az Igazgató Tanács és a Nyugdíjbizottság tagja, a Téli Konferenciás Tábor előadója.

1896. július 4-én született

Filep Aladár orvos, egyetemi magántanár, szakíró, az Érdemes Orvos /1953/ kitüntetés tulajdonosa.

1900. július 27-én született

Iván László hitoktató lelkész /1921-től unitárius/ az UIT tagja, szakíró.

1906. július 12-én született

Inczeffi Géza főiskolai tanár, földrajzi névkutató, szakíró.

1897. július 23-án halt meg

Jakab Elek történétíró, a MTA tagja, a budapesti egyházközség egyik alapítója.

1918. július 9-én halt meg

Korchmárosné Buzogány Mária tanárnő.

1922. júliusában halt meg

Sámi László királyi főügyész, Ferenc József püspök veje.

1934. július 13-án halt meg

Durugy Ferenc rendkívüli követ, meghatalmazott miniszter, az Igazgató Tanács tagja.

1938. július 31-én halt meg

Rudnyánszkiné Réthi Laura, 1905-ben az USA-ba távozó színésznő.

1945. július 5-én halt meg

Jakabházy Zsigmond orvos, egyetemi tanár, szakíró, a MTA tagja /1923/.

1950. július 31-én halt meg

Bogárdi István, a dunapataji egyházközség gondnoka, a templom harangjának adományozója.

1961. július 18-án halt meg

Szánthó Ferenc jogász, egyházi közigazgatási és fegyelmi bíróság tagja, a prédikátorképző tanfolyam résztvevője.

1968. július 13-án halt meg

Gyulai Zoltán egyetemi tanár, a MTA levelező tagja /1932/, majd rendes /1954/ az UIT tagja, a Kossuth díj /1953/, Munka Érdemrend /1957, 1961./ és Állami Díj I. fokozata tulajdonosa.

1970. július 8-án halt meg

Ormos Pál orvos, kórházigazgató, szakíró, a Munka Érdemrend aranyfokozatának tulajdonosa /1964/, az Igazgatói Tanács tagja.

1973. július 15-én halt meg

Kelemen Miklós MÁV felügyelő, a szegedi társ egyházközség pénztárosa.

1978. július 17-én halt meg

Szinte János MÁV igazgató, a Misszióház Intéző Bizottságának örökös tagja, a Magyar Érdemrend Középkeresztje és a Nemzetvédelmi Kereszt tulajdonosa.

1987. július 20-án halt meg

Benedek Jenő rajztanár, festőművész.

1990. július 25-én halt meg

Nyiredy Géza tüdőgyógyász orvos, szakíró, a Munka Érdemrend ezüst fokozatának tulajdonosa.

2000. július 7-én halt meg

Kiss Istvánné Gáspár Ilona tanítónő, a Leányegylet tagja, a Misszióház ifjúsági mozgalmának résztvevője.

Augusztusi emlékezés

1847. *augusztus 26-án született*
Belovics Imre zene és énektanár, karmester, a magyar kóruskultúra fejlesztője, szakíró.
1874. *augusztus 24-én született*
Malasits Géza politikus, országgyűlési korelnök, az Egyházi Igazgató Tanács és az EKT tagja.
1879. *augusztus 10-én született*
Nagyajtai Teréz színházi jelmeztervező, tanár, Kossuth díj /1950/ és Erdemes Művész /1962/ cím tulajdonosa.
1879. *augusztus 23-án született*
Zsakó Andor törvényszéki bíró, tanácselnök, egyházi tanácsos, a III. fokú egyházi fegyelmi bíróság tagja.
1880. *augusztus 4-én született*
Gyallay Pap Domokos tanár, író, több irodalmi társaság tagja, a Teológia füzet gondnoka, az Egyezmény egyik aláírója, a corvin koszorú tulajdonosa.
1885. *augusztus 25-én született*
Gelei József egyetemi tanár, véglénykutató, a Berde Bizottság alapítója, a MTA és az UIT tagja.
1885. *augusztus 28-án született*
Sándor Erzsébet operaénekesnő, az Operaház örökös tagja.
1891. *augusztus 21-én születet és 1959. augusztus 27-én halt meg*
Szokolai Béla tanító, képzőművész, a magyar bábjáték egyik megteremtője, szakíró.
1900. *augusztus 29-én született*
Mátéffy Géza államtitkár, politikus, a Közellátási Minisztérium elnöke, az Ideiglenes Nemzetgyűlés /1945/ tagja, a Magyar Köztársaság Erdemrend tulajdonosa, a budapesti egyház-község gondnoka.
1901. *augusztus 7-én született*
Ferenczi Sándor tanár, ontológus, az Országos Természetvédő Bizottság alelnöke, szakíró.
1915. *augusztus 20-án született és 1953. augusztus 23-án halt meg*
Gelei Gábor főiskolai tanár, a Bükk hegység átlatvilágának kutatója, szakíró.
1916. *augusztus 2-án halt meg*
Kozma Endre jogász, politikus, közjegyző.
1922. *augusztus 10-én halt meg*
Ürmösy Kálmán miniszteri tanácsos, az Állami Pénzverde igazgatója.
1926. *augusztus 30-án halt meg*
Máthé Sándor könyvtáros, az Egyetemi Könyvtár ügyviteli szabályzatának készítője, a Székely Művelődési és Közgazdasági Egylet számvizsgálója, szakíró, a budapesti egyház-község presbitere.
1930. *augusztus 16-án halt meg*
Pálffy Móric geológus, bányafőtanácsos, a Szabó József Emlékérem /1912/ és a Bányászati és Kohászati Egyesület arany érmének tulajdonosa, a Révai Nagy Lexikon munkatársa.
1932. *augusztus 31-én halt meg*
Sándor Balázs katonaorvos, a Ferencz József Rend lovagja, a Becsület Rend, a Székely Erdemrend és a Signum Laudis tulajdonosa.
1935. *augusztus 9-én halt meg*
Gyórfy József jogász, szerkesztő, költő, a br. Kemény György arany- és a Bulyovszky Lilla díj nyertese.
1935. *augusztus 26-án halt meg*
Kelemen Jenő magyar királyi főerdőmérnök.
1937. *augusztus 25-én halt meg*
Kincses László lelkész, sárszigeti birtokos, politikus.
1942. *augusztus 14-én halt meg*
Gyarmathy Mózes főerdőtanácsos, a budapesti egyházközség díszoklevéllel kitüntetett presbitere.
1957. *augusztus 12-én halt meg*
Szolga Ferenc vallástanár, lelkész.
1965. *augusztus 21-én halt meg*
Osváth Béla tanár, a Nemzeti Színház fődrámaturgja, múzeum igazgató, a TIT megyei titkára, szakíró.
1968. *augusztus 15-én halt meg*
Mátrai Betegh Erzsébet Zsuzsanna színésznő, népszínművek klasszikus és modern darabok előadója, kora nagy tragikája, a Nemzeti Színház örökös tagja.
1972. *augusztus 6-án halt meg*
Darkó István író, újságíró, főszerkesztő, a szlovenszói Magyar Kultúregylet főtárgya, a Csehszlovák Állami Díj tulajdonosa /1936/
1981. *augusztus 3-án halt meg*
Fenyő Aladár /1920-tól unitárius/ filmekben is szereplő jellem és drámai színész.
1984. *augusztusában halt meg*
Borbély Samu műegyetemi tanár, a MTA tagja /1979/ a Munka Erdemrend aranyfokozatának tulajdonosa.
1987. *augusztus 7-én halt meg*
Palatka Zoltán főállatorvos, Mongóliában dolgozó KGST szakértő, több állatgyógyászati készítmény létrehozója, vadász, szakíró.
1988. *augusztus 5-én halt meg*
Kriza Kálmán vegyészmérnök, a műgumi gyártás kutatója, a Klébesberg Érem tulajdonosa, főtanácsi tag, a budapesti egyházközség presbitere.
1988. *augusztus 10-én halt meg*
Tófalvi Sándor többszöri díjnyertes néprajzos.
1989. *augusztus 19-én halt meg*
Bartha Zoltán vegyészmérnök, szakíró, újító, a Wartha Vince díj tulajdonosa.
1994. *augusztus 4-én halt meg*
Göncz Mihály Győrben szolgáló lelkész.

Összeállította: Kelemen Miklós

Akik előttünk jártak...

Szentpáli Németh Ferenc /1651–1713/

Királybíró, versszerző. Születési helye ismeretlen. Apja, István, I. Rákóczi György diplomatája, anyja Baráth Borbála, gyámapja, anyja második férje Balpataki János volt.

Szentpáli a kolozsvári unitárius iskolában tanult a költő Felvinczi György seniorsága idején. Jogi tanulmányokat is folytatott. Az iskolából eltávozva Apafi fejedelem udvarában szolgált. 1676-ban megvásárolta a vizaknai „Geréb-házat”, mely a ház tulajdonosa számára a vizaknai királybírói tisztséget jelentte. Mint ilyen mentesült minden néven nevezendő adófizetési kötelezettségtől, sőt rendelkezett legeltetési és adószedési joggal is.

Szentpáli a „Geréb-ház” birtoklása ügyében hosszan perlekedett a régi tulajdonos Haller családdal és magával Vizakna várossal is. A vizaknai határban lévő úgynevezett „Nyolcforintos-hegy” birtoklásáért Vizakna városával és Pater Jánossal, a sóaknák felügyelőjével, a girbói birtokért Szász János szebeni bíróval, de a szelindneki határban levő „Ladamos-major” birtoklásáért is hosszas, évekig tartó perlekedést folytatott. E perekkel járó kölcsönös fenyegetések, fosztogatások, dúlások okán Szentpálit zsarnok és önkényeskedő embernek ítélték.

Politikai állásfoglalását illetőleg császárpárti volt. Főleg élelmezés terén nagy segítségére volt Rabutin császári biztosnak. Ennek ellenére – kurucpárti fiai magatartása miatt – három évet töltött a császári börtönben.

Szentpáli kétszer nősült. Első felesége Boér Anna volt. Házasságukból három fiú: István, János és Zsigmond született. Felesége halála után, 1711-ben újból megnősült, feleségül véve De Roy császári kapitány özvegyét, Anna Catherina Sarlotta asszonyt. Vele nem sokáig élhetett együtt, mert 1713-ban elhalálozott.

Szentpáli a paszkvillus, a csúfolódó versirodalomnak volt művelője. 1988-ban, a Keresztény Magvetőben Binder Pál: „Adatok a homoródszentpáli Szentpáli család történetéhez” /4. füz. 232. old./ című tanulmányában emlékezett meg a Szentpáli N. Ferencről, majd 1988-ban a Varga Imre szerkesztette „Régi magyar költők tára XVII. század” című munka foglalkozott rész-

letesen életével. E munka által vált ismétte irodalmi munkássága, illetve költői tevékenysége.

Bod Péter első magyarnyelvű irodalmi lexikonában, a „Magyar Athenas”-ban /1767/ megemlítette, hogy Szentpáli „jó versszerzőnek tartatott, és maga is úgy tartotta magáról”. Bod Péter Szentpálinak egyetlen munkájáról tett említést: „Werbőczy István törvénykönyvének” rövid kivonatáról, 1701-ből. E munkáról megemlékezett Varga Imre is, aki ismerte Szentpálinak „Sárosi Jánoshoz írt köszöntő vers”-ét is. Varga említett munkájában mutatta be 299 versszakból álló paszkvillus /gúnyvers/ gyűjteményét, amelyben föltárta számos, vele ellentétes, vagy ellenséges kortársról vallott véleményét. Számunkra – ezek közül – a legjelentősebb az „Ad unitarios” /Az unitáriusokról/ című vers, amelyben a sajnálat hangján szól a sokat szenvedett felekezet felől, holott mint mondja, az a leghívebb hirdetője Krisztus tanításának. Ebben figyelmeztet a mindhalálig való hűségre, majd kilátásba helyezi a hűség jutalmát, mondván, hogy:

„Isten templomában egy erős oszlop lesz
Elrejtett mannával menyben örökké élsz.”

A XVII. század második felében és a XVIII. század elején élt Szentpáli N. Ferencnek az egyházhoz való viszonyáról nem maradt emlék, így erre csak következtetni tudunk. Az egyház a „dési egyezség” /1638/ vádját és annak következményét szenvedte s így feltételezhető, hogy Szentpáli, távol az unitárius közösségektől, főként a szász-lutheránus egyház befolyása alatti területen élve, egyházának kérdéseivel nem foglalkozott. Az viszont tudott, hogy István nevű fia ellen pert kezdeményeztek azzal az indoklással, hogy „illetlenül szólt Jézus Krisztus felől” kit az unitárius vallás értelmében „embernek” nevezték.

Szentpáli Ferenc a XVII. század paszkvillus irodalmának volt kiemelkedő művelője. Illő, hogy fél évszázad elteltével az Unitárius egyház is fölfedezze és irodalmi munkásságát kellőképpen értékelje.

Kelemen Miklós

Valkai András /1540–1587/

A XVI. században élő Valkai András regényes krónikák írójaként vált ismertté.

Bár a XX. század ismert irodalomtörténészei közül többen foglalkoznak költészetének bemutatásával, Valkai mégis azok közé tartozik, kiknek életéről kevés konkrét adattal rendelkezünk.

Az erdélyi Kalotaszegen, Magyarvalkón élő Valkai András elődei, már a XV. században Kalotaszeg ismert családjai közé tartoznak. Apja István birtokos nemes, anyja Szentpáli Borbála, feltételezhetően a Szentpáli N. Ferenc vizaknai királybíró családjának tagja. 1668-ban köt házasságot Kecseti Zsófiával. Házasságukból két fiú születik: Boldizsár és Zsigmond.

Iskolai tanulmányait a kolozsvári Unitárius Főiskolán végzi. Külföldi továbbtanulásáról nincs tudomásunk. Erre valószínűleg már a fejedelmi kancellárián betöltött állása miatt nem kerül sor, de az is lehetséges, hogy az önképzés esélye kizárja ennek szükségességét.

Valkai már aránylag fiatalon írnoki állast tölt be a legfontosabb államügyeket intéző kancellárián, melynek akkori vezetője, Csáki Mihály, János Zsigmond erdélyi fejedelem nevelője. Elete Valkó, a családi birtok, és a fejedelmi székhely között oszlik meg. Ez utóbbi helyen csak a törvénykezési időszakban tartózkodik, mikor is hivatalának megfelelően országgyűlési végzések, diplomáciai megbízatások, hadi és pénzügyi utasítások, adománylevelek, privilégiumot tartalmazó oklevelek leírása, fogalmazása és javítása tölti ki idejét. Otthon tartózkodása alatt a gazdaság ügyeinek intézése, az önművelés és az irodalmi próbálkozás tölti ki szabad idejét. A János Zsigmond fejedelem kancelláriáján dolgozó Valkai András a fejedelem halála után is megmarad hivatali tisztségében.

Báthory István rövid ideig tartó erdélyi fejedelemsége alatt ülnöke /assessor/ a fejedelmi ítélőszéknek. Ebben a minőségében vesz részt Békés Gáspár elítélésében is.

Az irodalomtörténet Valkait könyvszerető, jó tájékozottságú, széles érdeklődési körű és az irodalommal állandó kapcsolatot tartó, humanista történelemszemléletű emberként ismeri, ki olvasmányából kitűnő érzékkel választja ki és önti versbe a kora emberét érdeklő témákat. Valkainak két hazai tárgyú verse ismert. Az egyik a „Bánk bán historiája”, melyben a felesége elcsábításáért a királynén bosszút álló Bánk bán történetét dolgozza fel, Bonfini elbeszélése alapján. E témának első magyar nyelvű feldolgozása oktató céllal jön létre. Övni kíván a bajt keverő szerelmi szenvedélytől és figyelmeztetni a tiszta életre.

A kerek, jól szerkesztett történet népszerűségét bizonyítja, hogy még a XVI. században, 27 év alatt 6 kiadást ér meg. A másik hazai tárgyú verse „A magyar királyoknak eredetéről és nemzetségekről való széphistoria” című verses krónika, amely Heltainé nyomdájában lát napvilágot. Eb-

ben a rendkívül nagy terjedelmű, 811 versszakos munkában Valkai a nagy királyok családfáját állítja egybe, kiemelve a Szapolyai család régi eredetét. A Bibliára, Bonfiniuszra, Thuróczi-ra, Benczédi Székely Istvánra és Tinódira alapozó, énekmondó stílusban megörökített családtörténet, költőileg rendkívül száraz, szinte élvezhetetlen. Látszólag, egy, a költői alakításhoz és szerkesztéshez nem értő tudós munkája, aki nem gyönyörködtetni akar, hanem a Szapolyai házból származó János Zsigmond fejedelemnek kívánja hódolatát bemutatni.

Valkai két izgalmas, idegen téma verses feldolgozására is vállalkozik. Az egyik 1573-ból való, alábbi címmel: „Cronica, melyben megirattatik Prister Johannes, azaz nagy János pap császárnak... birodalma”. Ebben Valkai Jean Maundeville, XIV. századbeli orvos útleírására és Paulus Jovius humanista történeti munkájára alapozva, egy olyan boldog keresztény, de távoli országról számol be, amely sikeresen száll szembe a mohamedán török birodalommal és amelytől segítség remélhető az Erdélyt fenyegető török hódítók távoltartására.

A másik idegen témájú, regényes históriája a „Historia énekszerént szerkesztve a longobárdok tizedik királyáról Andoinusról és annak fiáról Alboinusról” címet viseli. Ebben feldolgozza Alboinus és a legyőzött gepida király leányának Rosamundának szerelmét is. E historias énekekben, melyet Valkai a Paulus Diaconus feldolgozó Bonfinire alapoz, a X. századbeli longobárd történelem egy eseményét mutatja be. Rosamunda alakjában az asszonyi gonosztságot és annak büntetését példázza.

Valkai regényes színezetű, történeti vonatkozású munkája „A két Barbarossa testvér krónikája”, melyben V. Károly császár hadjáratait mondja el a görögből törökké lett tengeri rablók földközi tengeri rémuralma és afrikai birodalma ellen. E munka forrása is Paulus Jovius említett történeti munkája.

Valkaival foglalkozó irodalom vallási hovatartozása felől eltérően nyilatkozik. Aranyosrákosi Székely Sándor, Szabó Károly, Jakab Elek, Binder Jenő és Pintér Jenő unitáriusnak, Kenyeres Ágnes „Magyar életrajzi lexikonja” /1969/ és Szigyártó Sándor „erdélyi pantheon” /1996/ című munkája Valkait egyenesen unitárius papnak; viszont Benkő József a református egyházhoz tartozónak mondja. Ha hallgatunk Benkő Józsefre is, akkor fel kell tételeznünk, hogy az 1570-es évek nagy református vallásra való áttérési mozgalma magával ragadja Valkai Andrást is, de erre nézve nem rendelkezünk írásos bizonyítékkal. Mi Valkai felől ma is úgy emlékezünk, mint a XVI. század unitárius verses krónikaírójáról, János Zsigmond és Báthory István kancelláriájának notariusáról, aki az 1568. év pestisjárványának esik áldozatául.

Kelemen Miklós

Egyházközségeink életéből

Unitárius jövődőlép a beregi szórványban, avagy a kiteljesedés útja az alkotó emberig

Igyekszem áttekinthetően összefoglalni közösségünk életét, kényszerpályáit, kialakult szabályait és tanításait.

Szükségesnek tartom mindennek a feltárását, hogy tisztán lássuk a beregi unitárius szórvány és a belőle kifejlődő alkotó mag helyét az egyházunkban és az alföldi unitáriusok között. Mi prozeliták, alföldi unitáriusok a pogányság és a hitbuzgóság tengerében csak egy kis csepp vagyunk és meg kell találjuk a helyes, üdvözítő középutat. A hit Isten ajándéka, bízunk kell az isteni gondviselésben! Meg kell adni mindennek a maga kifutási idejét, mint a mi esetünkben is. Minden időben volt Istennek kedves népe, és minden nemzetben kedvesek voltak előtte azok, akik félték nevét és igazságot cselekedtek. Isten választottai a változó korokban örök emberi, mindig új arculatú, de ősi kísértésekkel küzdöttek; törekedtek arra, hogy a Szentírás rendíthetetlen igazságait alkalmazzák a tovatűnő mában, és Isten szent lelke által nyertek erőt arra, hogy gyakorlati életüket Isten akaratához és Jézus vonásaihoz igazíthassák.

Jézus Krisztus eme követői bizonyosságát adták annak, hogy meg lehet őrizni a teljes odaszánás lángját a hitetlenség, hitehagyás és a hivatalos egyház romlottsága ellenére is, megmaradva annak keretein belül.

Sajátos helyzet alakult ki a többségi cigány etnikumú beregi unitárius szórványban. A cigány mentalitás, a szekták burjánzása speciális közösségi életet alakított ki itt a beregi végeken.

Az évek során fontos alapelvek kristályosodtak ki a fiatal közösségben /mindez segít abban, hogyan találják meg identitásukat és segít viszonyulni a gyökerekhez/:

* Hisszük, hogy Isten saját képére teremtette az embert, ártatlannak, szabad akaratúnak, aki felelősséggel választhat jó és rossz, igaz és hamis között.

* Hisszük, hogy Isten törvénye minden emberi életre, személyre és közösségre a Jézus által örökül hagyott két isteni parancsolatban foglalható össze: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Ezek a parancsolatok kifejezik, hogy mi válik leginkább az ember javára Istennel, az emberekkel, és a társadalommal való kapcsolatában;

meghatározzák az emberi kötelesség alapelveit az egyén és a közösség vonatkozásában.)

* Hisszük, hogy a jó cselekedetek bűneinkért nem szerezhettek engesztelést, s az isteni ítélet szigorú mértéke alatt meg nem állhatnak, de mégis kedvesek Isten előtt. Ezek a cselekedetek az élő, igazi hitből oly szükségszerűen fakadnak, hogy róluk az élő hit éppúgy felismerhető, mint gyümölcséről a fa.

* Hisszük, hogy az egyházat Isten teremtette, s az egyház Isten népe, s annak életető ereje Istennek a lelke. Isteni és emberi, tökéletes és esendő egyszerre. De fontos tudnunk, hogy szervezet és nem megváltoztathatatlan intézmény.

Lényeges ereje a kis közösségek életének a nyitottság. Nyitottak vagyunk az istentiszteleti szokásokban az igényeket, módszereket illetően.

A Bibliát tekintjük elsődleges szabálynak a hit és a mindennapi élet vonatkozásában. Hisszük Isten szeretetében, amely minden embert keres és magához akar venni.

Elismeri minden embernek azt a felelősségét, hogy elfogadja vagy elutasítsa ezt az üdvösséget. Bízunk Istenben, aki képes megtisztítani az embert itt és most, s megszentelni a maga számára, betölteni szent lelkével és megerősíteni arra, hogy végrehajtsuk céljait a világban. A kis közösségünkben szolgálni akarjuk a szükségbe jutott embertársainkat akkor is, ha azok más világnézetet vallanak, különös tekintettel azokra, akik áldozatul estek a világban működő démoni erőknek, amelyek lealacsonyítják az embert és szenvedélyek rabjává teszik. Segíteni kívánunk az emberi méltóságuk és erkölcsi felelősségük felismerésében egy olyan korban, amelyben az elszemélytelenedés egyre nagyobb kísértés, és ahol növekszik az önzés és közömbösség mások nyomorúságai iránt.

Isten állandó jelenlétének és szüntelen munkálkodásának következménye az, ha az egyház olyan eszköz lehet a kezében, amelyen keresztül Ő fáradozhat egyes emberek, vagy közösségek megmentésén, helyreállításán, megszentelésén, megoldást kínálva az ember bűneire, bajaira, szükségleteire.

Az egyházat és gyülekezeteit az Úr felhasználhatja arra, hogy kegyelmet és szeretetet árásszon az emberekre, menedékhely legyen a kísértések kö-

zött és enyhét adjon a bánat és megpróbáltatások idején. Ekkor jelen van Isten országa. Amiről szellemi és lelki elődünk, Balázs Ferenc is szólt.

A látható egyház és kis közösségei nem tökéletesek. Emberi mivoltának esendősége és gyarlósága is erősen érezhető rajta, ezért állandó éberségre és megújulásra van szüksége. Saját viszonyainkat figyelembe véve kellett alakítani a hitéletünket; alapul véve unitárius lelki örökségünket, és a sajátos cigány mentalitást.

Három fontos terület alakult ki a beregi szórvány életterében:

1. az erős gyülekezet (erről már szóltam a fentiekben)

2. továbbélés a művészetben

az alkotó ember kibontakozása (a gyülekezetből kibontakozó alkotó közösség)

3. az alföldi prozeliták összefogása, fóruma

4. egy központ létesítése

(Vásárosnaménytől Nyíregyházán át Szegedig - Karádi Pál öröksége)

Mindannyian rájöttünk, hogy egészséges fejlődés a lelki életben nem lehetséges gyülekezeti közösség nélkül, ahol egymást biztatjuk, fejlesztjük és fenntartjuk a meghitt, gondoskodó testvéri közösséget.

Akik nem vetik magukat gyülekezeti fegyelem alá, lelki élősdiekké válnak, hajlamosak lesznek a szertelen ítélkezésre, a szakadás lelke alkalmas eszközt találhat bennük a gyöngék elbizonytalanítására, a közösség bomlasztására.

A jó közösség ereje a kiscsoportok működésében van. A kezdeti próbatagság után a növekedési csoport munkájába kapcsolódik be az atyafi. Ezeket a csoportokat azért szükséges kialakítani a gyülekezetben, hogy gondosan ügyelhessünk testvéreink lelki életére és nagyobb lehetőséget adhassunk a keresőknek. A csoportmunka alkalmas helye a presbiterek (csoportvezetők) lakása, ahol havonta rendszeresen találkozik az 56 fő.

A csoport-összejöveteleken elsősorban imádkoznak, Bibliát olvasnak, zsoltárokat énekelnek, megbeszélik szükségleteiket, törekvéseiket, gyakorolják a keresztyéni szeretetet. A csoportvezető presbiterek rendszeresen beszámolnak a gondnoknak a fontosabb teendőkről, valamint azokról, akik rendetlen életet folytatnak, illetve az önkéntes adományokról, felajánlásokról. A kiscsoportokban könnyebben kialakul a keresztyéni életszemlélet.

Jobban érzékelik, hogy minden ember azonos értékű nemre, fajra, színre és egyéb különbségekre való tekintet nélkül, tiszteletben kell tartaniuk minden ember jogait és igazát. Növekednek felelős-

ségtudatban, nemcsak mások jogait és szükségait illetően, hanem amiatt is, mivel mi magunk is hajlamosak vagyunk az előítéletekre.

Lassan belátják az atyafiak, hogy minden hívó ember kötelessége tiszteletben tartani a felelősséget, engedelmességni a törvényeknek, és részt venni a törvényes rend fenntartásában. Felismerik, hogy az unitárius ember Isten országának és ennek a világnak együttes polgára. Az élet minden területén a mértékletességet kell gyakorolniuk. Ez keresztyén erény, és abban áll, hol a testi örömöket, kívánságokat és vágyakat alárendeljük az értelem uralmának. Így lesz testünk Isten szent lelkének temploma. Isten szeretetével elárasztja a hívó embert, ösztönzi a teljes szabadságra, megerősíti a keresztyén szolgálatra. Képes lesz így arra, hogy szeresse Istent teljes szívvel, lélekkel, teljes elmével, minden erejével, ugyanúgy felebarátját, mint önmagát.

A szórványtagoknak idővel választaniuk kell a növekedés és a visszafejlődés között. Növekedés lehet lelkiekben és alkotásban. Aki egyiket sem választja, az kihullik a közösségből. A lelki fejlődés kulcsa a Biblia, amely eszköz arra, hogy megtisztítsa és megváltoztassa viselkedésünket és cselekedeteinket, s megvilágítsa előttünk életünk értelmét és célját.

Akik pedig az alkotásban, a kreatív munkában vélik, vélték felfedezni növekedésüket, illetve továbblépésüket, azok hívták életre az unitárius alkotók társaságát. Ők hisznek a művészet megtartó erejében, lelki életüknek tápot ad az unitárius hitük (gyökerük) és egy normalizált viszonyt építenek ki a Teremtő és ember között. Tudják, hogy Isten és az ember szolgálata szorosan összetartozik.

Ezek az alkotók gyakorlatilag elszakadtak a beregi gyülekezettől (házasság, munkahely, új közeg), de lelkileg oda kötődnek az elindító közösséghez. Vállalják közösségük értékeit, lelki útravalóját, amelyből munkájukban is táplálkoznak.

Nagyobb ünnepeken, családi eseményeken halálátogatnak felfrissülni, feltöltődni. Innen merítenek erőt a további alkotómunkához. Az alkotó csoport nemcsak lelkiekben tartja a kapcsolatot anya-gyülekezetével, hanem szervezeten is védelmi környezetet épített ki a szabadelvű protestáns kör és folyóirata, a Partium működtetésével. A Balázs Ferenc-díj is elősegíti a kötődést, de a továbblépésre is ösztönöz. Segíti, hogy Isten országát építsük már itt a földi létben, és Isten képét lássuk egymásban. Az alkotó csoport eddigi tevékenysége is bizonyította, hogy a művészi alkotó munka is bizonyágtétel Isten és embertársaink szolgálatában.

beregi

Így élünk és dolgozunk Füzesgyarmaton és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezetünkben...

Mozgalmas élet jellemezte egyházunkat a nyár elmúlt hónapjaiban. Ahogy mondani lehetne: az unitáriusok egy Istene nem volt szabadságra küldve az eltelt forró időszakban sem. Múltkori beszámolónk óta az unitárius búcsúval egybekötött 100 éves évfordulás ünnepségre való készülés nyomta rá bélyegét tevékenységünkre, eleven életünkre. De emellett történtek más emlékeztető események is. Természetesen nem maradt el egyetlen istentiszteletünk sem.

Június 18-án Mátraházán sikeres volt az egyházunkról szóló előadás. Sok kérdést kellett megválaszolni történelmünkre, hitelveinkre, mai életünkre vonatkozóan. Elképesztő volt, hogy mennyire nem ismerik az unitárius egyház történelmét, hitelveit, eredményeit. Kivételek voltak, akik Erdélyből jöttek és a közös Protestáns Teológián végeztek tanulmányaikat Kolozsváron, vagy vegyes vidéken lelkészkedtek. Sok ilyen helyen meg kell jelennünk ezután is saját érdekünkben.

Június 22-én megtartottuk az évzáró gyermek istentiszteletet, amelyen a „szolgálatot” Kovács Gréta és Csordás Gergő hittanosok végezték. A tombolás agapé-szeretetvendégség után a hittanosok között 22.000 forint jutalmat osztottunk ki a hűséges hittan- és templomjárásért. A konfirmándussal tovább tartottuk a felkészülési órákat minden második nap, egészen július 26-ig.

Július 12-én, szombaton 6-ra megtelt a templomunk. Such Anna evangélikus orvoslátogató és Sebestyén Zoltán római katolikus egyetemi tanár házasságát áldottuk meg. Az Alföldön oly ritka a templomi esküvő, hogy ezt sokáig emlegetik még, akik szemtanúi voltak e gyönyörű eseménynek. Isten áldja az ifjakat!

**Such Anna evangélikus és Sebestyén Zoltán
római katolikus házassági megáldása
Füzesgyarmat, 2003. július 12. du. 18 óra**

Július 25-én a Kossuth Rádió „Egy az Isten” című vallásos félórájában e sorok írója számolt be a templomépítés történetéről és tartott alkalmi áhítatot. Romvári Etelka, gyulai szórványgondnokot Veres Emese szerkesztő-riporter a szórványok helyzetéről, tevékenységéről kérdezte. Visszhangos volt ez az adás!

Július 27-e elhozta a nagy ünnep alkalmát. Bár nem tudtuk teljesen elvégezni az istenháza megszentését az elmaradt segítség miatt, mégis minden ünneplőben várta a templomot zsúfolásig megtöltő ünneplőket szerte az országból, még Erdélyből is képviseltették magukat néhányan. A templomépítés és ünnepség lezajlásáról egy másik ismertetés szól a lap hasábjain. Annyi hozzáadni való van csupán, hogy az emléktábla leleplezésében részt vett városunk polgármestere, Várkonyi Imre is, az ünnepség vendége volt Dr. Pelcsinszki Boleszláv, Békés megye közgyűlésének alelnöke. A tábla szövege: „Erős várunk nekünk az Isten” 1903-2003. A 100 éves templomunk, annak építői és őrizői tiszteletére.

Az ünnepség hangulatos közebéddel zárult, miután a szoborparkban virágoztunk az emlékműveknél és elénekeltük himnuszainkat. Jövőre az egyházunk egy trianoni emlékművet állít a szoborparkba. A kopjafa elkészítését testvéri szeretetből vállalta a háromszéki Árkos gyülekezete, amellyel az elmúlt évben vettük fel a testvér-egyházközi kapcsolatot. Erre hívtuk már ünnepelni, az alföldi unitárius búcsúra a híveket.

Még ki sem pihenhattuk a fáradságait nagyszűrű rendezvényünknek, máris új kihívás várt. Augusztus 7-én indultunk Erdélybe. Kirándulásunk fő célja a Székelyudvarhely–Szejkai Unitárius Egyetemes Találkozóval való részvételünk volt. Előző nap meglátogattuk Gyulafehérváron a székesegyházat, ahol egykori „pártfogónk”, a marosvásárhelyi plébános, most vikárius, Léstyán Ferenc atya kalauzolt és mutatta meg a Hunyadiak síremléke mellett az unitárius János Zsigmond és édesanyja, Izabella síremlékét. Áhítat és történelem ejtett foglyul a gyönyörű templomban. Ugyanezt éreztük, amikor másnap Gyergyószárhegyen a Lázárkastélyban jártunk, vagy Fehéregyházán a Petőfi Múzeumban, a gyönyörű millenárium unitárius templom szomszédságában, megtartó kövek, üzenetek, eszméltető légkör, szép tájak.

Felemelő volt a találkozó környezete, megnyitása és sok más egyéb is, ami ott tartotta kis csoportunkat. Szép emlékekkel távoztunk, várva a jövő találkozást.

A Szent Anna tónál tett látogatásunk maga volt a mennyország. Nemcsak a fizikai magasság emelt Istenhez közelebb, hanem a lenyűgöző látvány is. Ezzel megrakodva érkeztünk testvéregyházközségünkbe, Árkosra, ahol a már megtapasztalt szeretetet fogadott. Reméljük, hogy a jövő nyáron találkozunk itt, az ajándék, trianoni kopjafa felállításával egybekötött ünnepségünkön. Boldog örömmel vetjük tudomásul, hogy fogadhatjuk augusztusban a Búzakalász Unitárius Néptánc Együttest, amelyik árkosi híveinkből verbuválódott és végez gyönyörű munkát. Lapunk megjelenésekor már, hisszük, hogy nyomot hagyóan jártak itt. Augusztus 21-én fogadjuk Füzesgyarmaton, a lelkesi lakáson reggeliznek, majd városnézés következik. A polgármester jóvoltából ingyen fürdőzhetnek híres strandunkon, ami után a hivatal ebédre látja őket vendégül. Délután 4 órakor a Strandfürdőben felállított szabadtéri színpadon mutatják be a műsorukat. Elköszönés után megyünk Bélmegyerre, ahonnan az idén sok látogató volt Árkoson. Ott este 7 órakor bemutatják újra az otthoni szépségeket. Előtte a nyugdíjas dalárdánk is szerepel. Mindezek után közös étkezés, ismerkedés a helybeliek összefogása eredményeként, majd elszállásolás és reggel visszaindulás. Legyen Isten áldása az értékek őrizőin!

Mielőtt elmentünk volna Erdélybe, augusztus 3-án Gyulán tartottunk istentiszteletet. Emlékezetes alkalom volt, mert ekkor imádkozhattunk először abban a helyiségben, amit a szórvány vezetői szereztek az illetékesektől. Isten áldja meg fáradozásukat. A tervezett *József Dezső emléktábla* avatására október 12-én kerül sor. Az emléktábla elkészítése folyamatban van, a szükséges engedélyek beszerzése szintén. Várjuk azoknak az anyagi támogatását, akiknek valamilyen kötődésük volt a tannár úrhoz.

Augusztus 5-én Budapesten, a cinkotai temetőben utolsó útjára kísértük és átadtuk a magyar rögeknek Kádár Károly, 85 évet élt testvérünket. Az erdélyi Nyikómentéről származott, lévita-tanító családból. Gépészmérnök lett, feleségével két gyereket neveltek fel. Végig hű unitárius maradt. A Huszti-féle bibliakörben ismerkedtünk meg a 90-es évek elején. Onnan tartott a lelki rokonság. A család kérésére végeztük mi, feleségemmel a szertartást. Pihenjen csendesen.

Augusztus 17-én tartottuk meg ünnepi megemlékezésünket és virágozásunkat a honfoglalási emlékműnél.

Augusztus 20-án részt vettem a városi rendezvényen.

Augusztus 24-én tartjuk a „Jótevők Napját”. Több, mint 20 fiatal középiskolást, főiskolai és egyetemi hallgatót ajándékozunk meg a „ZS. NAGY LAJOS HUNOR EMLÉKALAPÍTVÁNY”-ból. 10 éve, hogy létrehoztuk az egyházunkban ilyen célt

***Gyóni Endréné gondnokasszony köszönti
Rázmány Csaba püspököt***

szolgáló egyedüli alapítványt egy elhunyt ifjú családjával. Azóta több, mint 200 fiatal tanulását, előmenetelét segítettük, támogattuk. Ezen a napon emlékezünk meg egyházunk egykori püspökéről, Huszti Jánosról, akit 10 évvel ezelőtt temettünk el.

Az említett szertartásainkon kívül a következőket végeztük: eltemettük Lakatos Sándorné Becze Gizella, 82 éves testvérünket; megkereszteltük Rozmán Róbert Iván, Tóth Gabriella Erika, Tóth Imre András és Kun Zoltán testvéreinket.

Hosszú forró nyár áll mögöttünk, rengeteg munkával, de fáradságot feledtető gyönyörű sikerekkel, eredményekkel. Az ünnepek elzúgása után jönnek a munkás hétköznapiak újra. A templomot kellene tovább javítani, ha megkapjuk a kért támogatást. Kezdődik az iskolai év, vele együtt a hitoktatás. Készülünk már most a november 16-i, Kossuth Rádió által közvetített Dávid Ferenc emlékistentiszteletre, mert szeretnénk, hogy az alkalmi és szertartási énekek olyan nagyszerűen hangozzanak kis templomunkból, mint eddig minden alkalommal. Isten áldása legyen minden jó szándékú testvérünkön, akik eddig is támogattak és ezután is azt az ügyet szolgálják, ami kis egyházunk előmenetelét segíti, hírnevét öregbíti.

B. L.

***Emléktábla a templom belső falán
(100 éves évfordulóra)***

Hódmezővásárhelyi konfirmálás, egy külső szemlélő szemszögéből

Szombaton már érződött a levegőben az izgatottság, amikor is a szülők és a konfirmáló gyerekek közösen díszítették fel a templomot. De ugyanakkor már belülről is szépítkeztek és készítették magukat lelkileg másnapra. Szóval vasárnap egy gyönyörűen feldíszített templomba léphetett be mind az ünneplő, mind az ünnepelt. Mindenhol virágok, levelek és mosolygó gyermekarcok néztek a templomba újonnan belépőre. Felvirradt a nagy nap. Július 6-án ismét konfirmációra gyülekeztek a vásárhelyi unitáriusok a helyi templomba.

Nagy izgalommal várta a 4 konfirmáló ezt a fontos eseményt, hiszen egy más úton folytatják életüket, mely sok veszélyt, de emellett sok örömet, vidámságot is tartogat számukra. Mindössze 14 évesek, de már maguk hozták meg ezt a fontos döntést.

10 óra után néhány perccel lépett be a templom kapuján Kiss Mihály lelkész után Asztalos Kata, Nagygyörgy Károly, Kocsis Zsófia és Berényi Domokos. Ahogy rájuk néztem, süttött arcukról az izgalom, és szemükben csillogó fényt lehetett megpillantani. A hagyományokhoz híven Zsófi erdélyi népviseletben, Kata pedig fehér ruhában tündökölt. Már egy éve készülnek arra, hogy bizonysgot tegyenek hitükről. A konfirmáció fontos momentum a életüknek, még ha ezt most nem is érzik. Elindulnak a nagybetűs Élet rögs útjain.

A kezdőének után a lelkész úr prédikációját hallgathattuk meg. János Mennyei Jelenésekről Szóló Könyve 2. részének 10. verséből idézett sorokat, melyeket beszéde alapjának választott: „Légy hív mind halálig, és néked adom az életnek kora-

náját.” A magyarázatban nagyon fontos témákat érintett, a szeretet és a családi összetartás témáit. Mai kifejezéssel élve a családi összetartás már nem divat. De ez nem kellene, hogy így legyen, mert a családi szeretet az első és legfontosabb, amire szüksége van egy gyermeknek. 18 éves korig még a család az egyetlen, igazi támasz.

De ma már a szülők nem azt nyújtják a gyermekeknek, amit azok kapni szeretnének. A mai világból gyakran úgy tűnik, hogy kiveszett a szeretet. De abban a meghitt pillanatban, amikor a gyerekek a feltett kérdésekre válaszoltak, a szülők és nagyszülők szemébe könnyek szöktek. Áthatotta a levegőt a szeretet melegsége. Miután a kérdésekre minden konfirmáló válaszolt, Asztalos Kata a többiek nevében is elmondta, most már készek úrvacsorát venni. A közös imát is Kata mondta el, ezután Domokos és Zsófia köszöntői hangzottak el, az előbbi a nagyszülőknek, az utóbbi pedig a szülőknek mondott köszönetet. Ezután már csak az úrvacsora-vétel volt hátra, melyen most a 4 konfirmáló szüleivel együtt állta körül az Úr asztalát. Ha őszinte akarok lenni, illet még nem sűrűn látam, de szép szokás. Az istentisztelet végén pedig közösen énekeltük el állva a Himnusz. Ahogy a 4 frissen konfirmált fiatal kivonult a templomból, látni lehetett rajtuk, mennyire felszabadultak. Ezután már csak a fotózás következett. A vasárnap délelőttöt pedig egy kis beszélgetés zárta le, melyen sokan még csak ismerkedtek a másikkal, míg mások már búcsúzkodtak a többiektől.

Hódmezővásárhely, 2003. augusztus 05.

Bogdány Csilla Petra

Tudósítás Kocsordról (2003. június-július)

Utóbbi két hónapunkat két szomorú esemény tette emlékezetessé: Id. Bencze Márton ny. püspökünk pünkösdi elhalálása, és nálunk a vele egykorú Id. Czakó Pál gyülekezetünk legidősebb unitárius tagja egyszerre távozott az örök hazába. A június 25-i ill. 27-i napokon kísértük őket utolsó földi útjukra.

Czakó Pál atyánkfia az Aranyos-menti Kövend szülötte, Dr. Abrudbányai János ottani lelkéssz szolgálatának idejéből. Amíg Abrudbányai János Kolozsvárt volt az unitárius teológia dékánja, Czakó Pál katonáskodott. Leszerelésekor a határ újbóli lezárulása megakadályozta hazatérésében.

Kocsordi rokonánál telepedett le, épp amikor egykori lelkésze is menekülteként érkezett ide. Egymást támogatva vészelték át a diktatúra első tíz évét. Az 56-os megmozdulás megtorlása Abrudbányai tiszteletes urat és családját magával sodorta. A Czakó családnak nélküle kellett elszednie a sors egymást követő csapásait, amelyek legutóbbika ím elragadta magát a család fejét is. Adjon a jóságos menyei Atya csendes pihenést, örök üdvösséget az eltávozott hozzánk tartozónak, a hátramaradottaknak vigasztalást.

Nyitrai Levente

Magyarkút

2003. június 30. – július 6.

A Budapesti és Pestszentlőrinci Egyházközség 20 fiatalja egy hetet töltött Magyarkúton.

Főleg 10 év körüli fiatalok egy hétig tanultak, játszottak, kirándultak és jól érezték magukat.

A búcsúzásakor megfogadták, hogy jövőre ugyanitt, újra találkoznak.

Én, aki gyerekkorom minden nyarát itt töltöttem örülök ennek, csak sajnálom, hogy a nyárból csak egy hetet használ ki Egyházunk. Régen egész évben rendelkezésünkre állt Magyarkút.

Más egyházközségek miért nem használják ki ezt a lehetőséget?

Duna-Tiszaközi Szórványegyházközség életéből.

Az idei nyár folyamán a Duna-Tiszaközi Szórványegyházközség életében nem történt rendkívüli esemény. Az egyházközség tagjai végezték megszokott munkájukat és remélték, hogy a nagy hőséget főlváltja egy-egy testet és lelket frissítő, a földeknek is kedvezőbb időszak.

Az egyházi életnek ezt a csendes időszakát a lelkész az Egyház múltját érintő adatok gyűjtésével és feldolgozásával töltötte. Meghívásos alapon két könyvbemutatót vett részt. Az elsőt a Magyar Egyháztörténeti Vázlatok Munkaközössége /METEM/, a másodikat a Mundus Magyar Egyetemi és a Kritérion Kiadó közösen rendezte a Magyar Tudományos Akadémia épületében. /A METEM adta ki az Unitárius Kislexikont /1999/, és jelentette meg folyóiratában a lelkész több tanulmányát. A Mundus tervezi kiadni a Magyar protestáns irodalmi szöveggyűjtemény 16-17. századi unitárius jelenletét./

A most megjelent METEM könyvek a szegedi Ferencesek és a Klarissza rend magyarországi történetébe engednek bepillantást. A könyvek gazdag forrásanyagot vonultatnak föl. Emlékezve Bálint Sándor „Szeged reneszánszkor műveltsége” c. /Akadémiai kiadó, 1975/ könyvének a reformációval foglalkozó részére, amely megemlíti, hogy „a szentháromságtagadó unitarizmusnak Szege-

den is lehettek hívei”, arra figyelmeztet, hogy nem volna érdemtelen a METEM bemutatta könyvek forrásanyagát áttanulmányozni, mert abban lehetnek olyan utalások is, amelyek több fényt deríthetnének a XVI. sz.-i szegedi unitárius jelenlétre.

A Mundus Egyetemi és a Kritérion közös könyvbemutatójának volt közvetlen unitárius vonatkozása is. Ugyanis újabb kiadásra került az a „Tizenegyek Antológia”, melynek előkészítésében két unitárius lelkész is részt vett: Balázs Ferenc és Szentiványi Sándor. Balázs Ferenc életútjáról történt rövid ismertetés, csak éppen az hallgattatott el, hogy unitárius lelkész volt. A trianoni békeszerződés utáni, új erdélyi magyar irodalmi élet indulását bemutató munka nem váltotta ki a várható érdeklődést. Talán azért, mert a múltbeli politika nem törődött a határokon túli magyarság életével.

Az utóbbi Kecskeméten tartott istentiszteleten híveink 3/4-ed része volt jelen. A helybeli lakosok erdélyi látogatásukra, a környéken élők az időjárásra hivatkozva maradtak távol. A bejelentett keresztes az erdélyi keresztszülők útlevélproblémája miatt halasztódott egy későbbi időpontra.

Örömdetes esemény, hogy a lelkész Egerben tanult egyik unokája Iványi Bálint végezve az ottani Tanárképző Főiskolán /melynek volt unitárius tanára is a Bükk-hegység állatvilágát tanulmányozó

Gelei Gábor személyében /+1953// házasságot kötött az Egerben lakó szintén tanár Kiss Krisztinával. Az Eger Városháza Házasságkötő termében lezajlott polgári szertartás után részesültek egyházunk áldásában is, az Eger melletti noszvaji

Nomád Hotel egyik, erre a célra berendezett helyiségében. Az ifjú házaspár — szándékuk szerint — továbbra is a Duna-Tiszaközi Szórványegyházköz-ség tagjai kívánnak maradni.

K. M.

A budapesti Bartók Béla Unitárius Egyházköz-ségünk nyári eseményei, szertartásai

2003. június 27-én pénteken szomorú szívvel mondtunk búcsút szeretett nyugalmazott püspökünknek, Bencze Mártonnak. A gyászszertartás templomunkban volt megtartva de. 10 órától, majd ezt követően az óbudai temetőbe kísértük utolsó útjára szeretett Márton bácsinkat.

**honnan jövünk?
kik vagyunk?
hova megyünk?**

-Paul Gauguin-

- fordította: Tomcsányi Zsuzsanna

(Édenkert a sarkon túl – Mario Vargas Llosa)

- megzenésítette: Brian Tate

Ez volt a 18 elénekelt spirituálé közül az egyik, amit a westporti (Connecticut állam) unitárius kamarakórus adott elő templomunkban.

Alsóboldogfalvai testvérgyülekezetüktől érkeztek hozzánk, nagy örömünkre. 15 tagú kórusuk gyönyörűen énekelt, felejtetetlen élményben volt részük azoknak, akik július 17-én csütörtökön este hét órától eljöttek nagyon jó akusztikával rendelkező templomunkba. Annak dacára, hogy hét közepe volt, 41-en gyönyörködhattunk az amerikai kórus szép előadásában. Tiszteletükre, egyházköz-ségünk fogadást szervezett.

Íme még egy Cliff Hardin írta dalszöveg:

*„Ne építs a holnapra, ragadd meg a márt!
Kölcsön ne végy a jövőtől, ahhoz, hogy a jelent
kifizessed.*

Ne várj tovább, hogy munkádat elkezddhesd.

Aki dolgozik, az erősödik; légy kitartó és nyerd!

Ne jósolj újabb szomorúságot, viseld el a máit.

*És bízzál abban, hogy a bűt a holnap elkergeti
majd.*

A jelennek feladatát biztosan végezd el:

Ami lehet szomorú, vagy akár kellemes.

Ha Isten ma még felhővel borítja is napunkat;

Holnap már fényesebben süthet le ránk!”

(fordította Léta Sándor)

Az idézet utolsó sora tökéletesen igazolódott az elmúlt időszakban: négy keresztelési szertartást végeztünk. Június 8-án Pünkösöd első napján Zoltai Bencze és Csontos Ágnes hét hónapos kisfiát, Dávid Barnát kereszteltük (a szertartást Rázmány Csaba püspök úr végezte). Június 22-én Tofán András és Andorkó Irén három éves illetve kilenc hónapos kislányait: Noémit és Krisztina Szintiát. Július 20-án Lakatos Csaba és Kesztner Tünde hat hónapos kisfiát, Csaba Balázst (a szertartást Rázmány Csaba püspök úr végezte).

Július 29-én pedig házasságkötési szertartást végeztünk: Dr. Farkas Gábor és Dr. Patakfalvi Vigh Katalin esküdtek örök hűséget templomunkban (a szertartást Rázmány Csaba püspök úr végezte).

Sajnos három temetésünk is volt: június 24-én Pálffy Tibor 82 éves atyánkfiát, június 27-én szeretett Bencze Márton 85 éves nyugalmazott püspökünket, július 11-én Váraljai Lajosné (szül. Kreskó Amália) 84 éves testvérünket kísértük utolsó útjára.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy ez év június-júliusában Rázmány Csaba püspök úr beleegyezésével és támogatásával az Amerikai Unitárius Univerzalista Egyesülethez és az Amerikai Testvérgyülekezeti Tanácshoz fordultam segítségért, hogy egyházköz-ségünk érdekének védelmében segítségünkre legyenek. Ugyanis a Hőgyes Endre utcai ingatlanunkat 1953-ban törvénytelenül államosították. 1991. év óta folyik a huzavona az egyház és az állam, illetve a lakók között. Dr. Murvai Sámuel volt főgondnokunk mindent megtett annak érdekében, hogy az egyházköz-ség visszakaphassa jogtalanul államosított ingatlanát. Saj-

nos eredménytelenül, mivel a valódi tulajdonosok az akkori Amerikai és Angol Unitáriusok Szövetsége volt. A Magyarországi Unitárius Egyháznak használati jogot biztosítottak, így a magyarországi unitáriusok hatalmas pénzüsségeket fektettek be ebbe a volt missziós célokat szolgáló ingatlanba. Ma a lakóközösség érdeke az, hogy társasházzá nyilvánítsák a volt Missziós Házunkat, ahhoz hogy a lakásokat felvásárolhassák. Ebben az esetben, egyházunk mindössze 25%-os tulajdonrészt „élvezne”. Gyors segítséget remélünk az Amerikai Unitárius Univerzalista Egyház és a Testvérgyülekezeti Tanács részéről: mentsek, amíg még van mit. Reményeinket a Hegyi Beszéd egyik szép versével fejezzük ki: „Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságot, mert ők megelégtetnek.” Máté 5,6.

Felhívjuk híveink figyelmét, hogy szeptember hónap folyamán beindítjuk a gyermekek és a konfirmáló növendékek vasárnapi iskoláját. Várunk minden kedves szülőt, gyereket és templomi megnyugvást igénylő híveinket minden vasárnap de. 10 órakor kezdődő istentiszteleteinkre, melyeket

Rázmány Csaba püspök és Léta Sándor lelkész felváltva tartanak vasárnaponként.

Az egyházközség vezetősége templomunk felújítása érdekében felújítási alapot hozott létre és gyűjtést kezdeményezett. A pénzgyűjtés elősegítése érdekében képeslapokat árusítunk, melyeket **Aranyossy György** képző- és grafikusművész tervezett és alkotott meg, és **Gyarmathy László** nyomdász testvérünk nyomtatott ki díjmentesen. Ez alkalommal is kifejezzük hálánkat és köszönetünket adományozó testvéreinknek, és kérjük életükre és családjukra Isten gazdag áldását.

A képeslapokat meg lehet vásárolni a lelkési hivatalban vagy az unitárius könyvesboltban.

9 féle képeslap van, 1 képeslap ára 100 forint.

Ugyancsak a templomfelújítás céljából jótékonyági koncertet szervezünk templomunkban, 2003 szeptember 20-án, szombaton 18 órai kezdettel, melyre belépti díjat szabunk meg és a begyűlt pénzüsszeget szintén a templom felújítására használjuk fel.

Léta Sándor

A Budapesti Unitárius Egyházközség tevékenységéből június 10. – augusztus 12. közötti időszakban:

Június 10-én az egyházközség lelkésze jegyespár felkészítőt tartott a délutáni órákban, a lelkési hivatalban.

11-én délelőtt temetési szertartás bejelentésre érkeztek a Fél család részéről; délután jegyespár esketési szertartásra előkészítő órán vett részt két fiatal testvérünk.

12-én a délutáni órákban egyházközségünk lelkésze a Vörösmarty téren megrendezett

könyvhét keretében beszélt eddig megjelent könyveiről: *Csak Neki szolgálj, és Mészáros c.* könyvekről. A beszélgetést az MTV 1-es csatornája rögzítette.

13-án jegyespár esketési szertartásra való felkészítő órát tartott lelkészünk a délelőtti időszakban, majd azt követően fogadta Bob Eddie floridai lelkészt, aki Erdélyből hazautazóban látogatta meg egyházközségünket.

14-én szombaton, konfirmációra való előkészítési főpróbára gyűltek össze a fiatalok a kora reggeli órákban a templomban. Ezt követően keresztemelési szertartásra került sor.

15-én vasárnap, délelőtt tartotta a konfirmációval egybekötött ünnepi istentiszteletét egyházközségünk. A 2002-2003-as iskolai évben konfirmált kilenc fiatal növendékünk: Bencze Dorottya, Bencze Kinga, Dimény István, Dárdai Balázs, Harkó Izabella, Kovács Adrienn, Orbán Bulcsú-Zoltán, Szabó Dorottya és Tóth Eszter. Az idén megtartott konfirmáció rendkívüliségét még az is emelte, hogy három felnőtt-fiatal, egyetemista, is konfirmált a 13-14 éves korosztállyal. Életükre és eljövendő sikereikre Isten gazdag áldását kérjük! Konfirmáló testvéreink adománya az egyházközség részére igen értékes úrasztali terítőkből áll: úrasztalára alsó abroszt, úrasztali klenódiumokat takaró terítőt, valamint egy mintákkal ellátott, díszes, kelyhet és búzakalászt ábrázoló terítőabroszt adományoztak több, mint 100.00 Ft értékben. Értékes adományukat — konfirmáló fiataloknak és szüleiknek egyaránt — köszöni meg az egyházközség előjárósága.

16-án, hétfőn tartotta egyházközségünk a 2002-2003-as záró-bibliaóráját, amit szeretetvendégség követett a gyülekezeti teremben. Sajnos ezt Fülöp Júlia nélkül, aki hirtelen távozott szerettei és egyháza köréből, és aki mindvégig aktív tagja és látogatója volt a hónap minden második és negyedik hétfőjén megtartott bibliaóráknak. Délutáni időszakban Prauda Béla temetési szertartást jelentett be lelkészünknek.

17-én délelőtt szerkesztőségi gyűlést tartott az Unitárius Élet szerkesztőbizottsága, amelyen lelkészünk is jelen volt. Du. 18 órai kezdettel a hívek egy részével balettelőadáson vettünk részt (*Amadeus*), amelyre Dévény Anna adományozta a belépőket. Önzetlenségéért e helyen is köszönet mondunk kedves asszonyiúnknek.

18-án lelkészünk a délelőtti időszakban végzett temetési szertartást Gödöllőn, majd családot látogatott ugyanott. Meglátogatta Dimény Zoltánt és családját harmadik gyermekük megszületése alkalmából.

19-én Jakabffy Andrást fogadta a délutáni órákban Kászoni József lelkész úr, aki édesapja temetési szertartásának időpontját egyeztetette és kérte fel őt a temetési szertartás elvégzésére. A kora esti órákban jegyespár hitoktatására került sor.

20-án kuratóriumi gyűlést tartott az V. kerületi Önkormányzat, Egyházi Épületekért Közalapítványa, amelyen lelkészünk vett részt. A 2003. évi költségvetésből a május 7. ülésen 33.000.000 Ft összegre pályázatot írt ki az V. kerületi Önkormányzat, mely pályázaton a BUE 3.000.000 forint összeget nyert el. A délutáni órákban Siposné sz. Nanofszy Emőke születésnap vacsoráján vett részt lelkészünk és gratulált az ünnepeltnek.

21-én, szombaton, két esketési és két keresztemelési szertartást végzett gyülekezetünk lelkésze.

22-én tartott istentisztelet keretében emlékeztünk meg Dr. Sztankóczy Zoltán halálának első éves évfordulójáról.

24-én, vettünk búcsút Fülöp Júlia testvérünktől, aki életének 77. évében adta vissza nemes lelkét Teremtőjének. Nagy részvétellel álltak körül porréseit szerettei, barátai, gyülekeztünk és egyetemes egyházunk tagjai. Személyében egy egyházához mindvégig ragaszkodó, azért sokat dolgozó, önfeláldozó munkát végző testvérünktől vettünk örökre búcsút. Emlékét mindörökre megőrizzük! Gyászoló szeretteinek vigasztalásul a következő bibliai ígét tolmácsoljuk: „*Emberfia! Én most elveszem téled hirtelen halállal azt, aki neked kedves, de te ne gyászold, ne sirasd, könnyedet se hullasd! Csak halkan sóhajtozz, ne gyászold úgy ahogy a halottakat szokták.*”

26-án újból temetési szertartást végzett lelkészünk, ez alkalommal Jakabffy Ernőt búcsúztatva, a Magyarok Világszövetségének alelnökét, aki életének 77. évében önkézével vetett véget életének. Emléke legyen áldott övéi és barátai részére egyaránt.

27-ével is sajnos a temetések sora folytatódott. Délelőtt 11 órától a lelkész úr a Rákoskeresztúri Új köztemetőben végzett temetési szertartást, majd Bencze Márton püspök úr óbudai temetési szertartásán vett részt.

28-án Balatonaligán került sor egy kettős keresztemelési szertartásra.

29-én tartottuk de. 11 órától a hónap utolsó istentiszteletét, amelyen jelen volt Gyarmathy György és felesége, valamint Rika testvére, akik hálás kegyelettel emléketek szüleikre, abból az alkalomból, hogy azok 71 évvel ezelőtt templo-

munkban esküdtek és fogadtak örök hűséget egymásnak.

30-a és július 6-a között került sor a magyar-kúti gyerektábor rendezvényére.

Július 1-én, lelkészünk meglátogatta a Magyarkúton táborozó fiatalokat, és különböző alapélelmiszert vitt az ott üdülők részére.

4-én jegyespár hitoktatására került sor a délutáni órákban.

Július 5. és augusztus 1. között egyházközségünk lelkésze nyári szabadságát töltötte. Ez idő alatt a helyettesítője Lázár Levente csókfalvi lelkész volt, aki a vasárnapi istentiszteleteket és a közbeeső szertartásokat, valamint az ügyeletet látta el a lelkészi hivatalban. Segítségét és munkáját szeretettel köszöni meg ez úton is a BUE presbitériuma.

2-án szombaton két esketési szertartásra került sor.

3-án istentisztelet keretében keresztelési szertartást végzett Kászoni lelkész úr.

5-én Kádár Károly temetési szertartására került sor, amelyen a szolgálatot Balácsi László füzsegymartai lelkész végezte.

6-án temetési szertartást végzett gyülekezetünk lelkésze.

8-12 között a szentgericei unitáriusok meghívását fogadtuk el. Közel negyven gyülekezetünkhöz tartozó unitárius testvérünkkel vettünk részt ezen a kiránduláson. Egy autóbusszal és mintegy hat személygépkocsival érkezünk meg pénteken az esti órákban szállásadóinkhoz. Szombaton Szejkézfürdőre mentünk, ahol részt vettünk az Unitáriusok V. Egyetemes Találkozásán egész napos rendezvény keretében. Vasárnap ünnepi istentiszteleten vettünk részt a gericei templomban, ahol az imát a gyülekezet helyi lelkésze Balázs sándor mondta, Kászoni József lelkész pedig ünnepi beszédet mondott. Aznap este tekinthettük meg a tiszteletünkre adott ünnepi műsort a helyi kultúrházban, amelyet vendéglátóink tiszteletünkre adtak. Ezt követően kellemes együttlésre került sor. Ott tartózkodásunk utolsó előtt napján egész napos rendezvény keretében egy teológiai konferenciára került sor erdélyi lelkészek és világiak részvételével.

10-én, a vasárnapi istentiszteletet szász Adrienne pestszentlőrinci lelkésznő végezte.

Szertartásaink:

Kereszteselés június 7-én Fekete Gábor és Ambrus Adrienn kisfiát *Dánielt*, június 14-én Csizmazia Jenő-Csaba és Venczel Mónika-Katalin kisfiát *Gergő-Attilát*, szintén ezen a napon Fazekas Imre-János és Harmati Beáta gyermekeit *Fruzsina-Esztert és Borbála-Sára* kislányait, 21-én felnőttkereszteselésben részesítettük Kiss Rudolfné sz. Bogárdi *Irént*, szintén ezen a napon David McFegon és Béres Katalin kislányát, *Louisat*, 28-án Dr. Jakbházy Zsigmond és Benke Gyöngyi-Andrea fiait *Zsigmond-Dánielt és Marcelt*, július 20-án Dr. Zoltán Levent és Havas Beáta-Gabriella kislányát *Hargitát*, 25-én David Spencer és Intódy Zsófia Kislányát *Rózát*, augusztus 3-án Lőrincz Ferenc és Bokor Mária kisfiát *Henrik-Róbertet*, 16-án Néda László és Horváti Réka gyermekeit *Júliát és Tamást* kereszteseltük. A megkereszteselt gyermekek életére Isten áldását kérjük, hogy növekedjenek ők továbbra is testben és lélekben Isten és ember dicsőségére.

Esketés: június 21-én Laczkó Mihály római katolikus és Ilok Andrea unitárius testvéreinket, szintén ezen a napon David McFegan anglikán és Béres Katalin unitárius, július 18-án Segesdi Gábor római katolikus és Péter Orsolya unitárius, 19-én Szabó György római katolikus és Perjés Éva unitárius, augusztus 2-án Román János-Attila református és Bálint Emőke-Zita unitárius, ugyanezen a napon Simányi Róbert római katolikus és Derzsi Erika unitárius, 3-án Anthony-Cornelius Cosey római katolikus és Bíró Ágota unitárius 16-án pedig Náda László és Horváti Réka testvéreinket részesítettük egyház megáldásban. Adja a jó Isten, hogy mindazt, amit szép ünnepélyes szertartás keretében egymásnak megfogadta, azt maga az ÉLET hitelesítse.

Temetés: június 18-án Fél Kálmánné sz. Pivovanicsek Erzsébet (78), június 24-én Fülöp Júlia (77), 26-án Jakabffy Ernő (77), június 27-én Szabó Dénesné sz. Szabó-Kerekes Julianna (85), július 21-én Ráduly Mihályné sz. Székely Mária (85), július 24-én Kereki András (85), augusztus 5-én Kádár Károly (85), augusztus 6-án Csanádi Istvánné sz. Fekete Ilona (82) testvéreinket búcsúztattuk. A gondviselő Isten adjon eltávozott testvéreinknek csendes, békés és háborítatlan pihensét, hozzátartozóiknak vigasztalódást.

(-)

Kísérlet az egy Isten hitre az ősi Egyiptomban

Christian Jacq neves francia egyiptológus legújabb könyve a Kr.e. XIV. század közepébe vezet vissza bennünket a legújabb ásatások és feltárt sírokban található feliratok megfejtése új fényt vetít az egyistenhit kialakulására. Ennek az úttörő kísérletnek Nofertiti és Ehnaton a napisten királyi párja vállalkozott.

A királyi pár az ősi egyiptomi számítás szerint a XVIII. dinasztia vége felé a nagy Tutanhamon és Ramszesz előtt élt. Az utódai szerint az eretnek fáraó nevét a feliratokból eltávolítottak.

Mint is tett Ehnaton, az Istenek kik Egyiptomban szép számmal voltak; és egy-egy istennek kik másképp hívtak de feladata ugyanaz volt, egy Isteni személybe vonta össze. De vajon Ehnaton teremtette meg az egyistenhitet? A nyugati vallásfejlődésnek kétezer éve elhitette velünk, hogy a vallás legtökéletesebb formája az egyistenhit. Mire tanítottak meg az egyiptomiak bennünket? Arra, hogy minden istenség az „Egy” az egyetlen kifejeződése, de ez az egy nem zárja ki a „több”. fogalmát. Az egyiptomi „vallás” nem más, mint az ember és a szentség között húzódó számos út, amely egy közös pont felé vezet.

Ha az 55. számú sírkamrában talált Aton nagy himnuszát összehasonlítjuk a 104 zsoltárral meglepő hasonlóságot találunk. A zsoltár szerzője nagyon jól ismerte az amarnai szellemiséget, és méltónak tartotta arra, hogy Jehova tiszteletére felhasználja azt. A zsidó írástudók sok egyiptomi szöveget, számos bölcséleti munkát lefordítottak héberre, miközben átvették azok vallásos tartalmát.

A Biblia arról világosít fel bennünket, hogy Mózes tisztában volt Egyiptom minden bölcsességével, az pedig tartalmazza az ég és a föld misztériumának, a teremtés törvényeinek, a templomok titkos részeiben tanított szent tudományok ismeretét. Az egyiptomi szimbolikában „akit kimentettek a vízből” az örök élet birtokosa.

Ramszesz korszakbeli papirusz említ egy Moszé nevű különleges személyt, aki hatalmas befolyással rendelkezett. Felmerül a kérdés, ha Mózes és Mosze ugyanaz a személy volt, vajon az Exodus későbbi hőse nem lehetett-e valamelyik fáraónak a jobb keze?

A zsidó ezoterikus hagyomány tényként igyekszik beállítani az eseményt, vagy legalábbis a szimbólumok világába helyezni eszerint Mózes időnként istenként időnként királyként más szavakkal, mint Fáraó.

Amikor Isten közölte Mózessel, hogy Ő minden nép istene, de csak Izraellel köt szövetséget, viszont rajta keresztül minden nép istene kíván lenni, Ehnaton nem dédelgetett magában semmiféle univerzalista vágyat, hiszen egyetlen népet sem óhajtott megtéríteni.

Mózeszt inspirálta-e Ehnaton személyisége és tanítása? Semmi sem bizonyítja ezt, holott napjainkban nyilvánvalóvá vált: a kereszténység eredetét nem lehet megérteni az egyiptomi szellemiség ismerete nélkül.

Mindenkinek ajánlom figyelmébe a könyv elolvasását.

Gyula, 2003-04-02

Bacsa Vilmos
Gyula, Lahner Gy. utca 12. III/11

Álmok álmodói – Világraszóló magyarok

• **Mátyás királynak** köszönhetően, a XV. században a Vatikáni Könyvtár után, a *Corvina Könyvtár* volt a világ legnagyobb és leghíresebb könyvtára

• **Körösi Csoma Sándor** „*Tibeti-angol szótár*”-a világ egyik leghíresebb szótára

• **Kempelen Farkas készítette** 1779-ben a vakoknak szánt *betűszedő és kézi nyomógépet*

• **Hell Miksa** a Kolozsvárott, majd Bécsben élt nemzetközi híru magyar csillagász tiszteletére, még életében egy *Holdon található kráter* nevezték el róla. Ezenkívül 13 magyar csillagásztól neveztek el holdkrátert

• **A Széchenyi Lánchíd** 1849-re készült el. Egy nemzetközi felmérés alapján máig a világ egyik legszebb hídjának tartják

• **Schöpf-Merei Ágost** a világon az elsők között végzett *műteti beavatkozást gyermekeknél* (a szabadságharc előtt) és ő vezette be a *kórházi kórlapok* rendszeres használatát

• a világon elsőként született meg **Puskás Tivadar** *telefonhírmondója* 1893. február 15-én

• **Kaposi Mór** kutatóorvos nevéhez fűződik a kötőszövet egyik rosszindulatú daganatának leírása, melyet ma *Kaposi-szarkóma* néven ismer a világ, és amelyet újabban összefüggésbe hoznak az A.I.D.S. betegséggel

• **Bartók Béla, Kodály Zoltán** és követőik több mint 4500 viaszhengernyi népzenei anyagot rögzítettek a XX. század elején

• a világ első népautóját, a Ford T-modellt, amely 1908-ra készült el, és 15 millió darabot gyártottak belőle, a Makóról Detroitba vándorolt **Galamb József** tervezte

• **Dallos József** találmánya (1934) a szem egyéni alakját követő *kontaktlencse*

• **Telkes Mária** az U.S.A.-ban élt egyetemi tanárnő, már 1939-től foglalkozott a Nap energiájának hasznosításával

• **Bálint Alice** lélekgyógyász (aki Freuddal örökös vitában volt), tanulmányozta az anyai szeretet természetét és felhívta a figyelmet annak fontosságára a gyermeki fejlődésben

• **Barényi Béla**, aki évtizedekig a Mercedes-Benznél dolgozott, a világ talán legtermékenyebb feltalálója volt. Mintegy 2.500 szabadalmával főleg az utazók és a közlekedés más szereplőinek biztonságát szolgálta. Napjaink autójának számos – ma már természetesen tartott – biztonságtechnikai megoldását neki köszönhetjük

• **Horváth István**, Ausztráliában élő magyar mérnök 1980-ra létrehozott egy működőképes, *hidrogénnel működő autót*. Reméljük, hogy találmányát tovább fejleszti(k)

• **Harsányi János** 1994-ben Nobel-díjat kapott *játékelméleti* munkásságáért, ami a közgazdaságtan fontos fejezete

• **Kovács Emőke és Marosi István** találmánya a betűfelismerésre alkalmas szoftver (*Recognita*), amely a világon a legtöbb, összesen 114 féle nyelv karakterkészletét képes felismerni

• **Dárdai Zoltán** szabadalmata tette lehetővé, hogy a cukorbetegnek a rendszeres injekciózás helyett egy egyszerű *inzulintapasszal* oldják meg a számukra létfontosságú inzulinbevitt

• az **Ansisits Ferenc** tervezte BMW, nyolchengeres dízelmotor, 2000-ben „Az év legjobb motorja” minősítést kapta

A felsorolást folytatni szeretném, hiszen a maga nemében egyedülálló kiadvány két kötetből áll, 280 illetve 284 oldalt foglalva magába. A fent leírt találmányokat, érdekességeket nagyon-nagyon nehéz volt kiválasztanom a többiek közül. Legszívesebben mindet közölnénk, ami ugye lehetetlen, ám ugyanakkor meghagynánk a kedves olvasónak a felfedezés és rácsodálkozás örömét, miközben lapozgatni fogja e jó szagú, selymes tapintású könyvet. Ajándéknak is kiváló, én például születésnapomra kaptam.

Olvasásakor rá lehet jönni arra, hogy a tehetség nem ismer lehetetlent.

Megvásárolható az **Unitárius Könyvesboltban** – Alkotmány utca 12. szám – ára az I-II kötetnek 6.800 forint.

L.E.G.

Mióta nincs televízió, még többet olvasok, de ilyen érdekes és igényes kivitelezésű könyvet még nem tartottam kezemben. Jó érzés lapozni, olvasgatni ezt a szép albumszerű kiadványt, mert büszkeség tölt el, hogy magyaroknak születtem.

Sikerült megsejteni a titkot, azt a mindenki által megfajtott rejtélyt, hogy mi az oka annak, amit a világ így fejez ki: „magyar lelemény”. A világraszóló magyarok azok, akik egy-egy szakterületen itthon vagy a nagyvilágban megvalósították sokak álmát. Vagy éppen olyan látomást, amely a megérzés lendületével soha nem gondolt újat eredményezett.

Az „Álmok álmodói – világraszóló magyarok” nagy űrt tölt be: tudományos, technikai és szellemi hozzájárulásunkat kívánja bemutatni az emberi civilizáció egészéhez. Többéves kutatómunka előzte meg a könyv tartalmának formába öntését. A tudósok, a szerkesztők a megismerést az alkotó személyiséghez költötték, a közel harminc tematikai egységet 500-550 évre visszatekintve foglalják össze.

Köszönet a sok száz szakértőnek, magángyűjtőnek, fotóművészeknek, múzeumok és intézmények alkalmazottjának, szerkesztőnek és kivitelezőnek, hogy hosszadalmas munkájuk által, lehetővé vált megismerni nagyjainkat.

A könyv minden oldalán érdekességek tárulkoznak fel, nekünk, a kíváncsi olvasóknak. Például: